

Jan Skácel v literární výchově

Diplomová práce

Studijní program: N7504 – Učitelství pro střední školy
Studijní obory: 7504T243 – Učitelství českého jazyka a literatury
7503T009 – Učitelství anglického jazyka pro 2. stupeň základní
školy

Autor práce: **Bc. Michaela Nevečeřalová**
Vedoucí práce: Mgr. Jarmila Sulovská

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Michaela Nevečeřalová**
Osobní číslo: **P14000713**
Studijní program: **N7504 Učitelství pro střední školy**
Studijní obory: **Učitelství českého jazyka a literatury**
Učitelství anglického jazyka pro 2. stupeň základní školy
Název tématu: **Jan Skácel v literární výchově**
Zadávající katedra: **Katedra českého jazyka a literatury**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Východisko: Básník Jan Skácel byl v době totality záměrně přehlížen, a proto se s jeho tvorbou dlouhou dobu žáci na stránkách čítanek nesetkávali. Dnes je třeba tuto skutečnost napravit.

Cíl: Zmapovat život a tvorbu Jana Skácela, vytipovat vhodné ukázky z poezie pro děti a pro dospělé, využít projektů Jiřího Pavlici a Hradišťanu k vytvoření návrhů hodin literární výchovy propojené s hudební a výtvarnou výchovou.

Metody: Studium odborné literatury zaměřené na poezii obecně a na tvorbu Jana Skácela. Studium díla Jana Skácela, výběr vhodných ukázek k využití ve školní praxi, příprava pracovních listů.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

DENEMARKOVÁ, R. Jan Skácel: výběrová bibliografie k 80. výročí narození básníka. Břeclav: MK, 2002.

JUŘINA, V. Jan Skácel. Ostrava, 1991.

KOŽMÍN, Z. Bílá žízeň biografie Jana Skácela. Třebíč: FiBox, 1999.

KOŽMÍN, Z. Skácel. Brno: Jota, 2006.

SKÁCEL, J. Kam odešly laně. Praha: Knižní klub, 2004.

SKÁCEL, J. Proč ten ptáček z větve nespadne. Praha: Albatros, 1997.

SKÁCEL, J.; FRIED, J. Vzájemná korespondence. Praha: NLN, 2001.

ŠEDOVIÁ, M. Básník Jan Skácel. Personální bibliografie. Brno 1987.

Výběr z tvorby Jana Skácela.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Jarmila Sulovská

Katedra českého jazyka a literatury

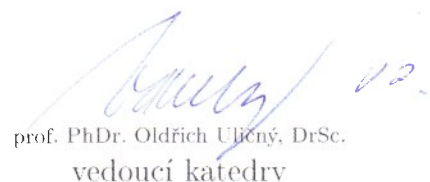
Datum zadání diplomové práce: **30. dubna 2015**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2016**

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

prof. PhDr. Oldřich Uličný, DrSc.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2015

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Mé poděkování patří Mgr. Jarmile Sulovské za vedení mé práce a vstřícnost, trpělivost a cenné rady poskytované při jejím psaní. Děkuji Janu Skácelovi, jehož inspirativní verše mě provázely od prvních let vysokoškolských studií a zpříjemňovaly mi nejen chvílky strávené na Moravě, ale i celý proces tvorby diplomové práce. Děkuji také Lukášovi a Vendovi, bez kterých by mé magisterské studium bylo složitější, a zbytku rodiny, především rodičům, za podporu, kterou mi poskytovali po celou dobu studií.

Anotace

Diplomová práce mapuje život a tvorbu moravského básníka Jana Skácela. Zaměřuje se na autorovu poezii tvořící stěžejní část jeho díla. Seznamuje s výsledky šetření zjišťujícího četnost zastoupení Skácelovy tvorby v čítankách pro šestou až devátou třídu základní školy. Volí ukázky básní, jež jsou vhodné pro využití v hodinách literární výchovy na druhém stupni základní školy, a poskytuje metodické listy jako oporu pro učitele literární výchovy při využívání pracovních listů reflektujících tvorbu Jana Skácela. Propojuje praktickou část s výtvarnou výchovou a hudební výchovou zastoupenou ukázkami souboru Hradišťan. Hodnotí praktické využití listů ve výuce.

Klíčová slova: Jan Skácel, básník, poezie, literární výchova, čítanky, pracovní listy, metodické listy, Hradišťan, hudební výchova, výtvarná výchova

Annotation

The Diploma Thesis deals with the life and works of Moravian poet Jan Skácel. It focuses on author's poetry which represents a crucial part of his entire works. The Thesis presents the results of a survey aiming at presence of Skácel's poetry in reading-books for pupils in lower secondary schools. It chooses those examples of poems which are suitable for Czech literature classes in lower secondary schools. It provides methodology sheets for teachers and worksheets for children. The worksheets include Skácel's poems. The practical application of the activities includes methods of art lessons and music lessons represented by a music group Hradiš'an. The Thesis reflects the practical use of worksheets in literature classes.

Key words: Jan Skácel, poet, poetry, literature classes, reading-books, worksheets, methodology sheets, Hradiš'an, music lessons, art lessons

Obsah

Obsah	8
Seznam obrázků	11
Úvod	12
1 Život Jana Skácela	14
2 Dílo Jana Skácela	18
2.1 Poezie pro dospělé	18
2.1.1 Kolik příležitostí má růže (1957)	18
2.1.2 Co zbylo z anděla (1960)	19
2.1.3 Hodina mezi psem a vlkem (1962)	20
2.1.4 Smuténka (1965)	21
2.1.5 Metličky (1968)	21
2.1.6 Dávné proso (1981).....	22
2.1.7 Naděje s bukovými křídly (1983)	23
2.1.8 Odlévání do ztraceného vosku (1984)	23
2.1.9 Kdo pije potmě víno (1988).....	24
2.1.10 A znovu láska (1991)	25
2.2 Próza	25
2.2.1 Jedenáctý bílý kůň.....	26
2.2.2 Třináctý černý kůň	27
2.3 Tvorba pro děti	27
2.3.1 Pohádka o velikém samovaru (1961).....	28
2.3.2 Jak šel brousek na vandr (1961).....	28
2.3.3 Uspávanky (1983)	28
2.3.4 Kam odešly laně (1985)	29
2.3.5 Proč ten ptáček z větve nespadne (1988).....	30

2.4 Rysy Skácelovy poezie	30
2.4.1 Jazyková rovina	31
2.4.2 Motivy ve Skácelově poezii.....	34
2.5 Hradišťan.....	37
3 Východiska pro praktickou část a definice klíčových pojmů.....	39
3.1 Zastoupení tvorby Jana Skácela v čítankách	39
3.1.1 Přehled ukázek v čítankách dle nakladatelství.....	41
3.2 Didaktická východiska praktické části práce.....	43
3.2.1 Klíčové kompetence.....	44
3.2.2 Průřezová témata.....	46
4 Praktická část.....	49
4.1 Návrh hodiny literární výchovy č. 1.....	51
4.1.1 Metodický list	51
4.1.2 Pracovní list	54
4.2 Návrh hodiny literární výchovy č. 2.....	56
4.2.1 Metodický list	56
4.2.2 Pracovní list	58
4.3 Návrh hodiny literární výchovy č. 3.....	60
4.3.1 Metodický list	60
4.3.2 Pracovní list	62
4.4 Návrh hodiny literární výchovy č. 4.....	63
4.4.1 Metodický list	63
4.4.2 Pracovní list	66
4.5 Návrh hodiny literární výchovy č. 5.....	68
4.5.1 Metodický list	68
4.5.2 Pracovní list	70
4.6 Návrh hodiny literární výchovy č. 6.....	71
4.6.1 Metodický list	71
4.6.2 Pracovní list	74
4.7 Návrh hodiny literární výchovy č. 7.....	75

4.7.1	Metodický list	75
4.7.2	Pracovní list	78
4.8	Návrh hodiny literární výchovy č. 8.....	82
4.8.1	Metodický list	82
4.8.2	Pracovní list	85
4.9	Aplikace v praxi.....	88
Závěr.....	90
Seznam použité literatury a dalších zdrojů	92
Seznam příloh	98

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Ilustrace k básni Zmýlená neplatí

Dostupné z: SKÁCEL, J. Proč ten ptáček z větve nepadne. Praha: Albatros, 1997.

Obrázek č. 2: Ilustrace k básni Tohle draci nedovedou

Dostupné z: SKÁCEL, J. Proč ten ptáček z větve nepadne. Praha: Albatros, 1997.

Obrázek č. 3: Ilustrace k básni Moudrý pták

Dostupné z: SKÁCEL, J. Proč ten ptáček z větve nepadne. Praha: Albatros, 1997.

Obrázek č. 4: Ilustrace k básni K čemu by byl kosu nos

Dostupné z: SKÁCEL, J. Proč ten ptáček z větve nepadne. Praha: Albatros, 1997.

Obrázek č. 5: Ilustrace k básni Jaké ma ryba I

Dostupné z: SKÁCEL, J. Proč ten ptáček z větve nepadne. Praha: Albatros, 1997.

Obrázek č. 6: Ilustrace k básni Hádanka

Dostupné z: SKÁCEL, J. Proč ten ptáček z větve nepadne. Praha: Albatros, 1997.

Obrázek č. 7: Ilustrace k básni To jenom ryby dovedou

Dostupné z: SKÁCEL, J. Proč ten ptáček z větve nepadne. Praha: Albatros, 1997.

Obrázek č. 8: Ilustrace – karneval

Dostupné z: http://www.popovice.cz/data/editor/452cs_1_big.jpg

Obrázek č. 9: Ilustrace – karneval

Dostupné z: <http://www.ceske-tradice.cz/deploy/img/fck/Image/tradice/zima/mikulas/mik-pruvod3-m.jpg>

Obrázek č. 10: Ilustrace – Josef Lada, Zabijačka

Dostupné z: http://na.nulk.cz/1987/3/3_011.jpg

Úvod

„Když se zamyslím nad otázkou, co mne nejvíc připoutává k češtině, co mi ji činí stále drahou a nenahraditelnou, mám na tu otázku tuto odpověď: verše Jana Skácela.“

Milan Kundera¹

Moravský básník Jan Skácel, přezdívaný básníkem ticha pro své krátké, avšak hutné verše, byl jako zakázaný autor v době totality záměrně přehlížen, a jeho tvorba se proto neobjevovala na stránkách čítanek. Vedle poezie pro dospělé přitom věnoval část svého díla právě dětem. Ačkoliv několik let před jeho smrtí došlo k uvolnění poměrů a autor mohl na začátku osmdesátých let opět publikovat, jeho tvorba se od té doby do čítanek dostávala jen pozvolna.

Cílem diplomové práce je proto zmapovat život a dílo Jana Skácela a zaměřit se na možnosti využití básnickovy tvorby v hodinách literární výchovy na druhém stupni základní školy. Prostor dostává především poezie, ke které mají dnes žáci základních škol daleko. Úpadek dětského čtenářství obecně je dlouhodobým trendem. Literatura ustupuje do pozadí před sledováním televize či hraním počítačových her. Snahou je vést žáky v daných hodinách k naplňování klíčových kompetencí, ale také motivovat je k četbě poezie a rozvíjet jejich fantazii prostřednictvím různých úkolů propojených s mezipředmětovými vztahy, především s hudební a výtvarnou výchovou.

První, teoretická, část práce rozdělená do dvou kapitol podává přehled o životě Jana Skácela a mapuje jeho tvorbu, jež je zastoupena poezií pro děti a dospělé a také prózou. Důraz je zde kladen primárně na poezii, neboť představuje stěžejní část nejen básnickovy tvorby, ale také praktické části této práce. Teoretická část proto obsahuje také charakteristiku základních rysů a motivů Skácelovy poezie. Část práce informativního charakteru uzavírá seznámení s uskupením Hradišťan a osobou Jiřího Pavlici, který stojí za zhudebněním některých Skácelových veršů, neboť jak bylo výše zmíněno, v praktické části této práce dochází k propojení literatury s hudební složkou.

Na předchozí celek navazuje kapitola, jež je didaktickým východiskem pro praktickou část práce, přičemž dbá na principy vycházející z Rámcového vzdělávacího

¹ KOŽMÍN, Z. *Bílá žlzeň*. Třebíč: FiBox, 1993. S. 14

programu. Přibližuje jeho hlavní oblasti zahrnující především klíčové kompetence a průřezová témata, přičemž dbá na praktické propojení těchto nástrojů s konkrétními hodinami literární výchovy, jež jsou výstupem diplomové práce. Tato část zahrnuje i šetření provedené v čítankách, jehož záměrem bylo zjistit, v jaké míře je v současných čítankách pro druhý stupeň základní školy zastoupeno dílo Jana Skácela.

Výstupem praktické části této práce je pak vytvoření návrhů hodin literární výchovy. Vedle samotné ukázky, s níž je zamýšleno pracovat, obsahují pracovní listy také otázky a úkoly k textu. Každý pracovní list je opatřen řešením a metodickým listem, který poslouží jako pomůcka pro učitele a obsahuje nejen metodické pokyny k průběhu hodiny, ale také doplňující úkoly a tipy pro rozšířené využití listů v pedagogické praxi.

1 Život Jana Skácela

Básník Jan Skácel se narodil 7. února 1922. „*Narodil jsem se ve Znorovách, a ta dědina leží na Moravě, mám na mysli Moravu jako zem, ale zároveň také u Moravy, mám na mysli Moravu řeku,*“² popsal básník místo svého narození v úvodu souboru krátkých próz *Třináctý černý kůň*. Moravskou vesničku Znorovy ale na mapě najít nelze. „*V občanské legitimaci mám ovšem uvedeno, že pocházím ze Vnorov, ale to mne zarmucuje. Před válkou, při jakési celostátní revizi místních jmen, škrtnuli mé rodné dědině to zet na začátku a zaměnili za vé,*“³ vysvětlil rozdílnost názvů Skácel. Těsné sepětí s rodným krajem se během básníkovy života mnohokrát promítlo do jeho tvorby.

Skácel se narodil jako starší ze dvou synů do učitelské rodiny, oba rodiče učili na vnorovské škole. Jeho otec, Emil Skácel, se nejdříve věnoval mlynářskému řemeslu, to však bylo přerušeno nástupem na frontu během první světové války. Po seznámení s učitelkou z Lanžhota, jeho budoucí manželkou, složil učitelské zkoušky, aby mohl pracovat jako pedagog. Mezitím se věnoval i psaní, čímž významně ovlivnil svého syna Jana. Pod pseudonymem Emil Soryl vydával pedagogická a publicistická pojednání. Jana Skácela pojilo s matkou, Annou Skácelovou, velmi silné pouto. V mnoha podobách vcházela do jeho díla:

*maminko nejsi je to dávno
a my jsme malou chvíli zbyli
udělali jsme toho málo
a ani smrt jsme nezabili⁴*

Skácelovi ve Vnorovech dlouho nebydleli, často se stěhovali. Obecnou školu malý Jan dokončil v Poštorné u Břeclavi. Reálné gymnázium začal navštěvovat v Břeclavi, dokončil ho však v Brně, kde rodina po přijetí Mnichovské dohody v roce 1938 definitivně zakotvila. Maturitní vysvědčení bylo Skácelovi vydáno 15. května 1941.

Po úspěšném složení maturitní zkoušky se více než rok živil jako uvaděč v brněnském kině Moderna. V roce 1942 ale přišel příkaz k nástupu na nucené práce do Říše. Protože se několikrát pokusil o útek, putoval za trest do Alp. „*Nebyl to ještě*

² SKÁCEL, J., OPELÍK, J. *Třináctý černý kůň*. 3. vyd. Praha: Blok, 2010. ISBN 978-80-86868-31-8. S. 17

³ SKÁCEL, J., OPELÍK, J., pozn. 2, s. 17

⁴ SKÁCEL, J. *Naděje s bukovými křídly*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1983. S. 88

*koncentrák, ale ztížená práce, dělali jsme tunely, ve kterých Němci instalovali podzemní fabriky, jmenovalo se to Ebensee a je to snad jedno z nejkrásnějších míst v Rakousku vůbec,*⁵ popisoval ve svých dopisech vzpomínky na válku.

Své dosavadní zážitky sepsal a plánoval jejich vydání. „*Z toho, co jsem viděl a prožil, bude fajn kniha.... Po válce se to pokusím vydat, vyrazím z toho nějaké prachy, přidám k tomu to, co mám po babičkách, a adieu, zas vyrazím z krásné vlasti.*“⁶ K naplnění jeho plánu nedošlo, místo odjezdu z vlasti se v roce 1945, těsně po válce, zapsal na Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně. Po roce a půl ji však opustil z vlastního přesvědčení. O rok později nastoupil na stejnou univerzitu, změnil však obor. Na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity studoval český a ruský jazyk. V roce 1948 Skácel akademickou půdu definitivně opustil.

V této době se už začínal věnovat literatuře. Ze zcela pragmatických důvodů se rozhodl vhodit svoji báseň *Nálet* do schránky brněnského deníku *Rovnost*. Její zveřejnění s sebou neslo pobídku k zaslání dalších básní. Skutečně inspirován k psaní poezie byl Skácel až po setkání s moravským básníkem Oldřichem Mikuláškem.

Ten se rovněž zasloužil o to, aby Skácel v roce 1948 nastoupil jako redaktor do kulturní rubriky *Rovnosti*. Zde dostal příležitost projevit se prozaicky, přispíval svými kurzívkami, glosami, recenzemi, pokoušel se také o medailóny či reportáže.

V levicovém deníku, který se postupně stával stranickou tiskovinou vládnoucí komunistické strany, byl Skácelovi vyčítán jeho příklon k trockismu, protiváze komunismu reprezentovaného Stalinem. Jeho neústupnost od této ideologie se stala důvodem, proč musel opustit redakci. Ačkoliv vzápětí přišla nabídka pracovat na vysoké škole, před vyučováním marxismu dal básník na začátku padesátých let přednost práci údržbáře v Závodech přesného strojírenství v Brně-Lišni. Po roce však zaměstnání opustil a následujících deset let pracoval jako redaktor literárně dramatického vysílání Československého rozhlasu.

Pro jeho tvorbu byla v této době charakteristická rozhlasová pásma. Mezi nejznámější patřila *Old Shatterhand* po padesáti letech (1962) či *Henri Rousseau* z Ivančic (1963). Na to Skácel navázal postupným rozvíjením žánru malých recenzí, které byly typické pro jeho pozdější působení v časopisu *Host do domu*. V této době byl rovněž

⁵ KOŽMÍN, Z. *Skácel*. 3., dopl. vyd. Brno: Jota, 2006. S. 27

⁶ KOŽMÍN, Z., pozn. 5, s. 27

čerstvě ženatý s Boženou Mikuláškovou (roz. Hanzlíkovou), bývalou manželkou svého přítele a kolegy Oldřicha Mikuláška.

V září 1963 byl Skácel jmenován šéfredaktorem časopisu Host do domu. Již předtím se na stránkách tohoto moravského periodika, věnujícího se literatuře, umění a kritice, objevoval. Od roku 1958 mu zde postupně vycházely básně Město v mlze, Dům, Moře, Sonet na lunu a člověka a také několik kurzívek. První vydání Hosta do domu pod Skácelovým vedením vyšlo úvodním číslem roku 1964.

V roce 1969 však došlo ke změně na postu šéfredaktora. Skácel se po sovětské invazi v srpnu roku 1968 znelíbil cenzorům a vedoucí politické straně publikováním svých textů, které kriticky reflektovaly politické události, zejména přelomový rok 1968. Kromě podpory obrodných snah uveřejňoval tvorbu kolegů, jež byla cílena proti tehdejšímu režimu. Skácel po svém vystřídání na pozici šéfredaktora Janem Trefulkou zůstal alespoň ve funkci předsedy redakční rady, pokračoval také jako externí spolupracovník pro poezii.

Host do domu přestal na začátku sedmdesátých let splňovat ideály socialistické tiskoviny, a proto s nástupem normalizace v roce 1970 došlo rozhodnutím úřadů k pozastavení jeho činnosti. Po nuceném odchodu z Hosta byl Skácel jako jeho bývalý šéfredaktor s celou svojí tvorbou odsunut až na samý okraj oficiální literatury, v zemi nesměl publikovat. Jeho tvorba se mezi čtenáři šířila tajně prostřednictvím opisů, protože jeho dílo částečně vycházelo v cizině, tak i skrze exilové přetisky.

V sedmdesátých letech neměl Skácel důvod k optimismu. Podle Věry Stiborové,⁷ která na básníka zavzpomínala v knize Bílá žízeň, nesl Skácel zákaz publikování těžce. Měl rád své čtenáře, postupně jich však ubývalo. V souvislosti s tím se začaly objevovat téměř až existenční problémy. „*Nikdy jsem neměl dost peněz, abych si za ně mohl opatřit to, po čem jsem toužil. Dnes jich nemám ani tolik, abych si mohl opatřit to, co nutně potřebuji,*“⁸ komentoval tehdy své živobytí. Nevyhnuły se mu ani výslechy na Státní bezpečnosti.

Básník neztrácel naději a snažil se zůstat činným. Přemýšlel o sepsání neakademických dějin české literatury. K uskutečnění tohoto záměru však nikdy nedošlo. Na začátku osmdesátých let byl však částečně uvolněn zákaz, a Skácel mohl opět veřejně publikovat. V roce 1981 tak po dlouhé době vydal sbírku Dávné proso.

⁷ KOŽMÍN, Z., pozn. 1, s. 17

⁸ KOŽMÍN, Z., pozn. 5, s. 184

Na sklonku života se básník dočkal uznání, a to především v zahraničí. V roce 1989 získal několik cen za své celoživotní dílo. V červnu mu byla v Itálii předána Petrarcova cena, v září téhož roku putoval do Slovinska pro cenu Vilenica. V té době se ale zhoršoval jeho zdravotní stav. Ještě téhož roku zemřel. Rozedmě plic podlehl 7. listopadu 1989, pouze několik dní před zlomovým okamžikem českých dějin.

„Často jsem slyšel v různých souvislostech otázku, jak by Skácel přijal sametovou revoluci, která začala čtrnáct dní po jeho smrti. Mnohokrát bylo řečeno, že by jeho moudrosti bylo právě teď zapotřebí jako soli. Ale ta moudrost tu je v jeho díle. Byla nastřádána ze ztracených věr, ze zklamanych nadějí, z tíhy života a světa, z velkého zápasu o sílu básnického slova. Je výslednicí hlubokého sžití s moravskou krajinou a jejími lidmi. Je to moudrost milující a vzdělaná,“⁹ uzavřel kapitolu básníkovy života Zdeněk Kožmín.

⁹ KOŽMÍN, Z., pozn. 5, s. 188

2 Dílo Jana Skácela

Cílem této kapitoly je zmapovat tvorbu Jana Skácela, jež zahrnuje poezii pro děti a dospělé a prózu. Ačkoliv básník původně snil o psaní delších prozaických útvarů, jeho působení v oblasti žurnalistiky si žádalo spíše útvary kratší, psal proto tzv. malé recenze. Jádro jeho tvorby však tvoří poezie.

2.1 Poezie pro dospělé

Básnických sbírek vydal Skácel celkem deset. V polovině devadesátých let, již po básnickové smrti, vyšly sbírky souborně pod názvy *Básně I* (1995) a *Básně II* (1996). První soubor obsahuje sbírky *Kolik příležitostí má růže* (1957), *Co zbylo z anděla* (1960), *Hodina mezi psem a vlkem* (1962), *Smuténka* (1965) a *Metličky* (1968), do druhého souboru *Básně II* jsou zařazeny sbírky *Dávné proso* (1981), *Naděje s bukovými křídly* (1983), *Odlévání do ztraceného vosku* (1984), *Kdo pije potmě víno* (1988), *A znovu láska* (1991). Posmrtně vyšly i další výběry Skácelových básní, řadí se sem *Noc s Věstonickou Venuší* (1990), *Stracholam* (1993), *Kdo učil mlčeti kámen* (2001) či *Doteky* (2007).

2.1.1 Kolik příležitostí má růže (1957)

Vyzrálou poezii a osobitou poetiku¹⁰ předvedl Skácel ve své básnické prvotině vydané v roce 1957. Charakteristickým znakem sbírky je především básnickovo zaměření na rituály všedního dne. Obecně se Skácelovy verše vyznačují úsporným tvarem, volným veršem a přesnou metaforou. Nejinak je tomu v této první sbírce. V básních zachycené situace často ústí v morálně motivovanou pointu, aby připomněly věrnost, hrdost, houževnatost, city či sílu přátelství jako primární lidské hodnoty.

Pro většinu Skácelových sbírek je charakteristické členění do oddílů. Učinil tak hned ve své první sbírce, kterou rozdělil do tří oddílů. První pojmenoval *Kaštany padají*. Dochází zde k propojování základních přírodních archetypů typických pro Skácelovu tvorbu, mezi něž patří stromy, déšť a člověk sám ve své přirozenosti. Druhý oddíl nese název *Tma na dědině*. Básním tohoto oddílu vévodí téma domova vyjádřené vzpomínkami na dětství, rodný dům, rodiče a rodný kraj moravský, tak jako v básni *Kde máme doma sůl*.

¹⁰ BLAHYNKA, M. *Čeští spisovatelé 20. století: Slovníková příručka*. 1. vyd. Praha: ČS, 1985. S. 559

*Maminka,
s očima provinilýma,
ve dveřích mě vítá.
Tatínek knížku zavřel,
tenkou jak čas,
co do večera zbýval.¹¹*

Třetí oddíl Skácel nazval *Chléb a ptáci*, a nalezneme v něm báseň, která dala jméno celé sbírce. K jejímu pojmenování Kolik příležitostí má růže básníka inspirovala vývěska, již viděl v tramvaji při cestě Brnem: „*Růže pro všechny příležitosti. Dodají zahradnické komunály města Brna.*“¹²

2.1.2 Co zbylo z anděla (1960)

Tři roky po vydání básnickovy prvotiny je publikována druhá sbírka *Co zbylo z anděla*. Od předchozí se odlišuje zrušením dělení na oddíly, přičemž je vše podřízeno hlavnímu tématu titulu, který se projektuje v pomyslných příležitostech a tím, co nám skutečně „zbylo“. Skácel ve sbírce navázal na předchozí práci s archetypy. Propojoval různé prostory a časy, kulturu promítal v kontrastu s přírodou a zaměřil se na primární životní hodnoty.

Společným rysem prvních dvou sbírek je snaha popsat skutečnosti, jež patřily pouze do doby dětství. Nejen v následující ukázce z básně *Domy v Pavlově*, ale v celé sbírce je patrná inspirace vesnickou krajinou, na jejímž pozadí je vyjadřován lidský osud plný napětí, tragiky a dramatu. Skácel v básních skrze venkovské motivy projektuje svoji vlastní osobnost a své úvahy a zamyšlení.

*Jako princ Hamlet
i já miluji Pavlov,
vinařskou dědinu pod Pálavou
s bílými kravíny na lokti řeky Dyje
a se hřbitovem,
kde víno života už bylo stočeno.¹³*

¹¹ SKÁCEL, J. *Kolik příležitostí má růže*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1957. S. 43

¹² SKÁCEL, J., pozn. 11, s. 57

¹³ SKÁCEL, J. *Co zbylo z anděla*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1960. S. 13

2.1.3 Hodina mezi psem a vlkem (1962)

Ve své třetí sbírce, pro niž je charakteristická symbolika střídání ročních období reprezentujících lidský život od jeho zrození přes dospělost, stáří až po smrt, se Skácel vrací k dělení na oddíly. První nese název *Pauzy* a obsahuje patnáct básní, v nichž se na pozadí přirozených dějů v přírodě snaží o zastavení plynutí času, aby navázal kontakt s podstatnými hodnotami života.

Jsou krajiny, kde děti ještě vlakům mávají.

Vždycky jsme malinko smutní

na malých nádražích,

kde nikdo nečeká.

Najednou máme bílou duši z bezu,

najednou je v nás příliš z člověka.¹⁴

Druhému oddílu s názvem *Hvězdný prak* vévodí především prostor času představovaný kontrastem vzdalování se a opětovného přibližování. V *Poctě Erbenovi* (viz níže) se Skácel otevřeně hlásí k následování erbenovské linie, což je dle studie Jiřího Opelíka *Skácelovo erbenovství*¹⁵ překvapivým krokem, ačkoliv je patrné, že se inspiroval Erbenovou konfrontací původního mýtu světa s rozvíjením vlastního příběhu, přičemž Skácelovi nejsou cizí motivy střetávání viny, odpuštění a odčinění hříchu. Vše je doplněno mýtem dětství ve smyslu jeho nevinnosti, která spasí svět.

Moc o tom nepřemýšlej,

pojd',

přeslici vezmi,

kužel, zlatý kolovrat

a slunce.

Půjdeme na most znova prodávat

za ruce, za nohy, za oči.¹⁶

¹⁴ SKÁCEL, J. *Hodina mezi psem a vlkem*. 1. vyd. Praha: ČS, 1962. S. 17

¹⁵ OPELÍK, J. Skácelovo erbenovství. In: Sborník *prací Filozofické fakulty brněnské univerzity 48*, Řada literárněvědná bohemistická, č. 2, Brno 1999. [cit. 21. 4. 2016]. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/104765/V_BohemicaLitteraria_02-1999-1_8.pdf?sequence=1

¹⁶ SKÁCEL, J., pozn. 14, s. 38

2.1.4 Smuténka (1965)

„Jsi na mé cestě voda nebo žízeň?“¹⁷ uvedl Skácel citátem Antonia Machada svoji čtvrtou sbírku vydanou v roce 1965. Klád si otázku, kde nacházíme „to hlavní“. Můžeme se napít vody anebo budeme stále jen žíznit? Odpověď se snažil najít v básních prvního oddílu *Obeznávání*. Je zde patrná snaha přesvědčit člověka, aby nejdříve pohlédl sám k sobě, aby získal přehled o světě, ve kterém zbyl, a následně si uvědomil, že vše důležité se odehrává v naší současnosti, kterou právě prožíváme skrze jednotlivé okamžiky.

Smutné ladění, k němuž odkazuje i samotný název sbírky, je patrný v básních všech oddílů. Druhý nese stejný název jako celá sbírka, přičemž stejnojmenná báseň otevírá tento oddíl.

*To až se v září stmívá,
už bez sametu, drsně, naholo,
po poli chodí smuténka
a zpívá,...¹⁸*

Pro poslední oddíl s názvem *Crambe Tataria* je charakteristický motiv neustálého souboje. Skácel do něj projektoval výsledky historické bitvy na Bílé hoře, opíral se o válku, zabíjení a smrt.

2.1.5 Metličky (1968)

Projevy smutku, úzkosti a tísně pronikají také do další sbírky *Metličky* vydané v roce 1968. Ústředním tématem básní je smrt. Ačkoliv ji provázejí teskné tóny, Skácel se nesnaží o vykreslení smrti doprovázené pocity beznaděje a zmaru. Naopak ji vnímá jako přirozenou součást lidského života. Smrt je základním prvkem věčného koloběhu mezi minulostí a budoucností. To je patrné především v prvním oddíle *To se nenazývá*.

Nenazývané je ve druhém oddílu *Něco jiného* vystřídáno právě „jiným“. Pozornost je zaměřena na existenci různých míst, věcí a časů. Básníkovi to dovoluje putovat mezi různými časy a prostory. Z hlediska prostorových rovin se zde prolínají krajiny jižní Moravy s Vysočinou, odkud pocházela jeho matka.

¹⁷ SKÁCEL, J. *Smuténka*. 3. vyd. Praha: Práce, 1990. ISBN 80-208-0033-6.

¹⁸ SKÁCEL, J., pozn. 17, s. 29

Třetí oddíl *Čistota* reflektuje Skácelův návrat k archetypům v přírodě. V posledním oddílu *Malomocný král* je patrná inspirace nabytá během Skácelova spisovatelského pobytu ve Vietnamu v roce 1968. Ačkoliv básně zavádějí čtenáře do exotického prostředí, komponuje do nich autor pro něj typické prostředí Moravy.

V Hanoji stejně jak v Holubí Zoři

Přišlo mně líto prošlých životů

Tušil jsem prázdno které po mně zbude

Řekl jsem mrtvým zůstávejte hezky¹⁹

2.1.6 Dávné proso (1981)

Po ukončení více než desetiletého zákazu veřejně publikovat vydal Skácel v roce 1981 sbírku *Dávné proso*. Navrátil se zde do krajiny dětství, zařadil sem také pro něj do té doby netradiční sonety a verše o lásce. Inspiroval se autory Halasem, Nerudou, Erbenem či Tomanem, tedy těmi, kteří svými verši více usilovali o věčnost, střídmost a přesnost než o obrazotvornost a bohaté rozvíjení motivů. Skácel se ve sbírce vrátil do roviny všednosti a každodennosti, kterým dal přednost před neobvyklými motivy.

Za netradiční lze považovat stavbu a pojmenování jednotlivých oddílů. Každý z nich je doprovázen doplňujícím vysvětlením, což lze považovat za snahu o vytvoření určité vypravěčské perspektivy celé sbírky.

V prvním oddílu *Dětství (a kam až dosahuje)* se Skácel vrátil k základním hodnotám období bezstarostného dětství, přičemž si uvědomil, že ani to dobré, ani to zlé člověk nemůže zapomenout, protože jinak by jeho život postrádal smysl. Motivy dětství nechybí ani v básních druhého oddílu *Krajina (s hlavou obrácenou zpátky)*, ovšem tentokrát jej Skácel využil pro kontrast se smrtí. Hojně je zde využíván také motiv koloběhu v přírodě.

Lijáky dnů tvých spadly na skálu

a stekly do údolí

Předtucha zbyla paměť budoucího

A jest i smrt a láska obé zároveň²⁰

¹⁹ SKÁCEL, J. *Metličky*. Vyd. 2., Ve Vyšehradu, 2011. ISBN 978-80-7429-162-3. S. 59

²⁰ SKÁCEL, J. *Dávné proso*. 1. vyd. Brno: Blok, 1981. S. 37

Podtitulem třetího oddílu *Talisman* je *Dvanáct sonetů pro starou lásku*. Pod tímto názvem byly sonety vydány samostatně již v sedmdesátých letech. Protože Skácel nemohl v té době publikovat, vyšly pouze samizdatově. Ústředním tématem této části je láska mezi ženou a mužem, na kterou se v jednotlivých sonetech pohlíží z různých úhlů pohledu.

Opětovné navázání na motiv smrti představují básně čtvrtého oddílu *Nepatrné requiem (s bílým hranostajem a popravištěm slepic)*. Tematika smrti se v této části oprošťuje od předchozí interpretace a ukazuje se v novém světle. Přichází jako velmi závažný okamžik života, který je doprovázen tragickým a bezvýchodným pocitem. To básníka vede k přemýšlení o posledních věcech člověka před smrtí a o budoucnosti, která se jeví jako neznámá.

2.1.7 Naděje s bukovými křídly (1983)

V době Skácelova zákazu publikovat vyšly samizdatově dvě sbírky, z nichž každá obsahovala sto čtyřverší. První, *Chyba broskví*, v roce 1975 vyšla o tři roky později také u Škvoreckých v Torontu v exilovém nakladatelství '68 Publishers. Skácel sem zařadil především veršované hříčky.

*veverka pro ni oříšky
nastřádal les za celé léto
a přijde zima doba je to
kdy hlad se šplhá do výšky²¹*

Do druhé sbírky *Oříšky pro černého papouška* vydané v roce 1976 zařadil čtyřverší plná bolesti, životní empirie, moudrosti i něhy. Roku 1983 vycházejí obě části souborně pod souhrnným názvem *Naděje s bukovými křídly*. Jiří Fried²² zhodnotil sbírku v dopise Skácelovi v osmdesátých letech velmi kladně. Považoval za velký a bravurní výkon napsat tímto způsobem dvě stovky čtyřverší.

2.1.8 Odlévání do ztraceného vosku (1984)

Ve sbírce vydané roku 1984 dochází k propojení velmi úzkého vztahu mezi člověkem a přírodou. Úzké sepětí s člověkem sbírku tematicky orientuje na nalézání primárních hodnot. V jednotlivých oddílech se prolínají různé prostorové roviny. V první

²¹ SKÁCEL, J., pozn. 4, s. 14

²² SKÁCEL, J., FRIED, J. *Vzájemná korespondence*. Praha: Lidové noviny, 2001. ISBN 80-7106-485-8. S. 15

části s názvem *Kdo se vejde na housle* akcentuje básník motiv domova. Využití prostoru venkova je patrné i v oddíle *Krajiny srdce*. Do prostředí města zavádí následující oddíl *Město, které musím*. Vedle prostorové roviny se zde objevuje rovněž časová, přičemž setkání přítomnosti a dávné minulosti je charakteristické pro básně oddílu *V přítomném čase nepaměti*. Skácel to dokazuje v básni *Pénélopé*.

Tká žena s pavučinou přes tvář

tká věčný rubáš času tká

Nit nekonečnou souká z věčna

se zoufalýma očima

Tká ve dne v noci rozpřádá

*tká bez konce do nekonečna*²³

2.1.9 Kdo pije potmě víno (1988)

Poslední sbírka vydaná za Skácelova života, rok před jeho smrtí, kombinuje motivy a mýty typické pro jeho předchozí díla. Básníková poetika je zakořeněna ve vztahu k přírodě, člověku, základním hodnotám a tradicím. Akcentuje lásku, vztah k rodné krajině a domovině, nezapomíná ani na klíčový motiv nevinného dětství. Svě dosavadní postupy se však snažil renovovat tak, aby navázal na komickou rovinu, kterou promítal do svého prozaického díla.

Básně prvního oddílu *Zaklínání v předminulém čase* dokončil Skácel už v roce 1984. Pod stejným názvem vyšla sbírka jako samostatná publikace k příležitosti oslavy 65. narozenin Skácelova spolužáka Karla Majera. Pro druhý oddíl s názvem *Tratidla* jsou charakteristické motivy smrti. V kontrastu s tématem smrti v předchozích sbírkách pojímaném jako přirozenost, které není třeba se bát, Skácel přistupuje v *Tratidlech* ke smrti s respektem, strachem a úzkostí. Naplňuje se onen koloběh času a života, jemuž nelze zabránit.

Zcela odlišně je pojat třetí oddíl *Na prázdné dlani kamínek*. Odlišná kompozice, hravost či verše plné eufonie dominují právě této části sbírky. Skácel si zde kladl za cíl zdůraznit skrze poezii nutnost mravní odpovědnosti v souvislosti s životem budoucích generací.

²³ Skácel, J. *Odlévání do ztraceného vosku*, 1. vydání, Brno, Blok, 1984. S. 63

*naděje malý kamínek
na prázdné dlani zmizel kam
a kdosi oblázkem tím hodil
a dohodil až ku hvězdám²⁴*

V posledním oddílu *Pláč pro Hekubu* přivádí Skácel do svých básní historické a literární postavy a prolíná jejich osudy se současností. Objevují se Hamlet, Oidipus či Don Quijote. Oddíl je rovněž vyústěním různých pojetí smrti zařazených do této sbírky, na jejímž konci přichází smíření.

2.1.10 A znovu láska (1991)

Pro poslední Skácelovu sbírku, jež byla vydána až po jeho smrti v roce 1991, jsou typické opět motivy umírání a smrti, které zde však ještě sílí. Verše naplňuje lítost a bolest a blízkost smrti je čím dál více patrná. Protože Skácel nestihl sbírku dokončit, třem oddílům chybí název. Z básní je patrné, že i sám básník si uvědomoval svůj krátící se čas a ubývající síly.

*Poděkujme jak děti za jablko
za to že příští dávno je už za námi
že nás měl čas
jak rybář rybu v síti²⁵*

Vzhledem k tomu, že zemřel krátce před sametovou revolucí, doléhala na něj tíha postmoderní doby. Z poslední sbírky je patrná básníková lítost nad tím, co je již ztraceno v minulosti, a tudíž se nikdy více nenavrátil.

2.2 Próza

Jak již bylo výše zmíněno, Jan Skácel původně zamýšlel psát prozaické texty, převážně romány. Tato idea se mu však postupně vzdalovala. Tak rozsáhlému útvaru, jakým je román, nepřál jeho lyrický důraz na lidské situace, ani filozofické soustředění se na úvahy o světě. Po nástupu do Českého rozhlasu v roce 1953, kde působil jako redaktor literárně dramatického vysílání, od úvah nad napsáním románu zcela upustil.

²⁴ SKÁCEL, J. *Kdo pije potmě víno*. 1. vyd. Brno: Blok, 1988. S. 60

²⁵ SKÁCEL, J. *A znovu láska*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Blok, 1991. ISBN 80-7029-057-9. S. 18

Během desetiletého působení v rozhlasu si Skácel postupně vypracoval útvar, který přes postupné obohacování dospěl až k žánru tzv. *malých recenzí*. Ty vznikaly v šedesátých letech nejen pro Český rozhlas, ale i pro časopis Host do domu. Malé recenze představují krátký prozaický útvar, který má někdy blíže k fejetonu, někdy ke glose, také však ke sloupku nebo eseji. Název pro tento útvar si Skácel odvodil od rubriky v časopise Host do domu, do níž spadaly menší kritické analýzy literatury. Autor tím vlastně vyjádřil svůj záměr hodnotit svět.

Souborně vydal Skácel malé recenze ve dvou sbírkách s názvy *Jedenáctý bílý kůň* a *Třináctý černý kůň*. Podobně jako v poezii, i v obou prozaických sbírkách klade autor důraz na archetypy. V případě prózy mezi ně patří básníkův vztah k matce a otci, dále zrod tvořivého životního zápalu, Skácelův smysl pro tragické dílo a pro vymykání se ze zkonstatěných společenských konvencí. Obecně řečeno, zabývá se vším, co je v životě podstatné.

2.2.1 Jedenáctý bílý kůň

První Skácelova prozaická sbírka *Jedenáctý bílý kůň* vyšla v roce 1964. Pojmenováním knihy Skácel narážel na lidovou pověru, podle níž bude mít člověk štěstí, potká-li jedenáct koní, a ten jedenáctý bude bělouš. Sbírkou lze charakterizovat jako knížku s vtipnými a bystrými glosami, se sloupky či drobnými poetickými esejemi o obyčejných věcech a problémech. Podle Kožmína²⁶ se Skácel touto sbírkou navrátil k nerudovské a čapkovské tradici. Emotivní složka je propojena s intelektovou, grotesknost se vyostřuje a něha je dovedena až téměř k lítosti.

Autor se v recenzích zcela volně pohybuje v čase, velká část próz zasahuje do období dětství. Tak, jako se dětství vyznačuje čistotou a přirozeným prožitkem, i Skácelovy malé recenze spojuje prvotní čistý prožitek se současným úsměvem a smutkem. Do recenzí zakomponoval vlastní zkušenosti a zážitky všedního života.

Knihy vyšly ve dvou vydáních. První z roku 1964 obsahovalo 45 krátkých próz. Druhé vydání, o dva roky starší, o devět více. V přidaných textech byla patrná proměna Skácelovy prózy v polovině šedesátých let. Nejen, že zesílil váhu příběhu a lyrický náboj textu, ale stupňoval také kritiku tehdejší politiky. „*Chtěl jsem, aby tahle knížka byla trošku*

²⁶ KOŽMÍN, Z., pozn. 5, s. 37

*veselá, kapánek smutná, maličko sentimentální a hodně obrázková, nic víc jsem nechtěl,*²⁷ komentoval sbírku autor. Ke druhému vydání poté dodal, že nic neměnil, pouze přidal. Že je to ta samá knížka jako ponejprv, jenom je jí o něco víc.

2.2.2 Třináctý černý kůň

Prozaických textů Skácelovi postupně přibývalo. S každým novým číslem časopisu Host do domu se další plánovaná kniha próz rozrostla o novou recenzi. Soubor se snažil sestavit podle vzoru předchozího. Rovněž název se nesl ve stejném duchu, pouze bílého koně vystřídal černý. Skácel využil druhé půlky pověry, která říká, že je-li třináctý kůň černý, přinese člověku smůlu. Zdá se, že výběr názvu předurčil osud básníkův.

S nástupem sedmdesátých let přišel zákaz publikovat, a žánr jeho malých recenzí začal upadat, neboť nebyl nucen pravidelně přispívat do Hosta do domu, ani do rozhlasu, a neměl tedy důvod recenze psát. Na začátku osmdesátých let Skácelovi sice bylo opět umožněno částečně publikovat, zaměřil se však výhradně na poezii, a prozaické útvary odsunul do pozadí. Naděje na knihu se však nevzdal, stále ji připravoval k budoucímu vydání. Za svého života už to ale nestihl, kniha vyšla čtyři roky po jeho smrti v roce 1993.

2.3 Tvorba pro děti

Jedním z významných motivů Skácelovy poezie je motiv dětství. Vyskytuje se napříč všemi sbírkami. Část své tvorby však básník věnoval přímo dětem. Do naivity dětské fantazie převáděl svůj složitý mytický svět charakteristický pro jeho poezii pro dospělé. Dětskému čtenáři věnoval své verše poprvé knižně v roce 1961.

Inspirací k napsání dvou poém, *Pohádky o velkém samovaru* a *Jak šel brousek na vandr*, byl Skácelovi vztah k jeho otci. Emil Skácel působil na svého syna v těch nejhlubších vrstvách. Tehdy ještě malého Jana ovlivnil vyprávěním svých zážitků získaných během práce ve mlýně nebo z účasti v první světové válce, kdy padl do ruského zajetí a poté podnikl legionářskou anabázi Ruskem.

Tři sbírky veršů určené primárně dětem, *Uspávanky* (1983), *Kam odešly laně* (1985) a *Proč ten ptáček z větve nespadne* (1988), vyšly souborně v roce 2008 pod názvem *Básně pro děti*. Po básnickově smrti došlo také k vydání jeho pozůstalosti ve formě dvou knih pro

²⁷ SKÁCEL, J. *Jedenáctý bílý kůň*. 3. vyd. Brno: Blok, 1996. ISBN 80-7029-129-x. Předmluva.

děti. První, *O pejsku Ťapovi, výru Výrovi, slavičku Slavíkovi a kočičce, která se moc stýděla*, sestavil a vydal Jiří Opelík v roce 1998. O osm let později to byly *Pohádky z Valašského království*, v nichž Skácel převyprávěl sesbírané lidové pohádky z Valašska.

2.3.1 Pohádka o velikém samovaru (1961)

Pohádka o velikém samovaru vznikla už v roce 1949. Tehdy vyšla v brněnské Rovnosti ještě pod původním názvem *Pohádka o zlém caru a hodném Leninovi*. V šedesátých letech došlo k jejímu přepracování. Skácel pozměnil pravidelnost veršů a upravil některá pojmenování. Zachoval však smysl pohádky, do které promítl a převedl historickou událost.

Skácel navázal na linii sociálních pohádek české literatury. Nabízí se příklad Wolkerovy Pohádky o milionáři, který ukradl slunce. V Pohádce o velikém samovaru je Lenin vykreslen jako vůdce, jehož cílem je vést ruský lid proti carovi, aby se mohl ohrát kolem samovaru během kruté zimy, „... v té zemi žil pak také jeden / a zván byl Lenin / moudrý muž / a že měl dobré lidi rád...”²⁸

2.3.2 Jak šel brousek na vandr (1961)

Druhý krátký veršovaný příběh pro děti je zakotven přímo v čase dětství. Na vandr se v pohádce vydává personifikovaná postava brousku, který se po vzoru typických pohádkových hrdinů vydává do světa, aby našel štěstí. Básník zde bohatě rozvinul motiv vandrování, na kterém je patrná inspirace zážitky Skácelova otce z dob války.

2.3.3 Uspávanky (1983)

Jestliže první dvě knihy byly inspirovány vztahem k otci, v následujících sbírkách pro děti je zjevné ovlivnění vztahem k matce. *Uspávanky* vyšly knižně v roce 1983. V celkem devatenácti básních na dobrou noc Skácel propojil prvky nereálného a neuvěřitelného pohádkového světa se světem reálným v celé jeho přirozenosti i absurditě. V jednotlivých básních také nechybí nejrůznější druhy rostlin, zvířat a ptáků, jejichž prostřednictvím básník přibližuje dětem přírodu.

²⁸ SKÁCEL, J. *Pohádka o velikém samovaru*. 1. vyd. Praha: SNDK, 1961.

Skácel ukolébávání do spánku rozvíjí různými postupy, kdy volí jazykové a tematické prostředky, jež si hrají se čtenářovou představivostí. Vedle tradičního počítání oveček zavádí Skácel dětského čtenáře do břicha velryby nebo k malíři Hokusajovi, který namaluje koštětem modrou řeku Tatsuta.

*V Japonsku,
kde je hora Fudži
a pod ní
bambusový háj,
dokázal to
a jiné věci
malíř a mistr
Hokusaj.²⁹*

Zajímavé je propojení některých uspávanek s autorským příspěvkem Skácela ke hře Laterny magiky *Sněhová královna* na motivy pohádky dánského spisovatele H. CH. Andersena. Skácel ke konci 70. let napsal pro tuto hru několik písňových textů (*Píseň mezi růžemi, Loupežnická písnička o strachu, Písnička o chlapci, který dělá stojku*). Ty poté v přepracované podobě a pod pozměněnými názvy (*Uspávanka s růžemi, tulipánkem a lístkem hlohu, Uspávanka s loupežníky a nebojácným chlapcem a Uspávanka s chlapcem, který dělá stojku na hlavě*) zařadil právě do Uspávanek.

2.3.4 Kam odešly laně (1985)

Sbírka pro děti z roku 1985 vznikla jako veršovaný doprovod k pastelům Josefa Čapka na motivy hrajících si dětí. Skácel tak následoval svého předchůdce Františka Hrubína, který k první části těchto pastelů složil verše již v roce 1948. Skácel vydání knihy doplnil ještě o dodatek o Josefu Čapkovi. „Napsal jsem i básničku na záložku o tom, jak J. Č. kreslil pro děti.“³⁰

*Josef Čapek kreslí pro děti
Maloval motýlými křídly
a sojčím pírkem, zrovna tak,
jako se včela vrací k úlu*

²⁹ SKÁCEL, J. *Básně pro děti*. Vyd. 1. Brno: Blok, 1996. S. 26

³⁰ SKÁCEL, J., pozn. 29, s. 118

a nad rybníkem letí pták.
...
*Rád poslouchal, co říká vítr,
a ze studánek vodu pil
a pak to všechno s čistým srdcem
na bílý papír nakreslil.³¹*

2.3.5 Proč ten ptáček z větve nepadne (1988)

Po předchozí sbírce s básněmi složenými k pastelům Josefa Čapka Skácel plynule navázal sbírkou pro děti vydanou v roce 1988, kdy svoji hravou fantazii využil jako doprovod k Čapkovým pastelům zvířat, které nahradily předchozí hrající si děti. Pro verše je charakteristická inspirace žánrem pohádky a především bajky.

Je zajímavostí, že název této sbírky měl původně patřit dílu předchozímu. Protože se ale v první sbírce k Čapkovým pastelům objevovala zvířata, přemýšlel Skácel o vhodnosti názvu z pohledu dětí „...*že se přimlouvám za změnu titulu a navrhuji redakci alternativu: Proč ten malý ptáček z větve nepadne. Myslím si totiž, že Kam odešly laně je sice poetický titul, ale nejsem si zcela jist, jestli je vhodný pro děti.*“³² Hned následující den však dospěl k názoru, že název Kam odešly laně navazuje více na atmosféru Hrubínova Modrého nebe, a navíc knížka není jen pro děti. Proto název této sbírky vznikl mnohem dříve než verše samotné.

2.4 Rysy Skácelovy poezie

Cílem kapitoly je charakterizovat hlavní rysy Skácelovy poezie. Vzhledem k tomu, že na Skácela je primárně pohlíženo jako na básníka, a praktická část této práce vychází rovněž z autorovy poezie, zůstává stranou jazyková stránka prozaických útvarů. Vedle charakteristiky jazykové roviny básní budou zmíněny a do kontextu pomocí ukázek uvedeny rovněž hlavní motivy básní.

Jelikož následující kapitola obsahuje velké množství citací ze sbírek Jana Skácela, zdroje jsou výjimečně uváděny v závorkách za jednotlivými ukázkami. Seznam těchto zdrojů se pak nachází v přílohách (viz příloha číslo 1).

³¹ SKÁCEL, J., pozn. 29, s. 73

³² SKÁCEL, J., pozn. 29, s. 119

2.4.1 Jazyková rovina

Básníkem ticha byl Jan Skácel přezdíván především pro úspornost a stručnost svého vyjadřování. Jeho verše jsou krátké, ale hutné. V poezii obecně jsou vedle básní psaných veršem vystavěným na rytmických schématech založených na záměrném opakování určitých zvukových prvků používány také verše volné, v nichž částečně či úplně nejsou dodržována rytmická schémata. Volné verše jsou jedním ze znaků Skácelovy poezie.

Jak si všiml Štukavec³³, Skácel při využívání volného verše respektoval syntaktickou strukturu jazyka. Po prostudování básnickovy sbírky *Co zbylo z anděla* se ukázalo, že Skácelovy verše jsou formálně a obsahově kompaktní, což se v jazykové rovině projevuje například tím, že základní větné členy tvoří jeden verš, přičemž v následujících verších navazuje rozvíjejícími větnými členy, tak jako v ukázce z básně *Domy v Pavlově*: „jablka říšská tady dozrávají / hned vedle příkopy.“ (1960, s. 13) Dále rozděloval základní větné členy do dvou různých veršů, jak učinil v básni *Vítr jménem Jaromír* „Oblaka studená jak kropenatí pstruzi / proletí nad hlavami.“³⁴

Podrobnějším zkoumáním jazykových prostředků si lze všimnout, že součástí Skácelovy osobité poetiky je hojně užívání neobvyklých obrazných pojmenování. Níže jsou jmenovány tropy a figury, které básník použil, a jež jsou pro větší názornost ilustrovány na konkrétní ukázce z jeho tvorby.

Často u básníka používanou **personifikací**, tedy obrazným pojmenováním založeným na přenášení vlastností a činností živých bytostí na neživé věci, například došlo ke zosobnění pro Skácela častého motivu vína v básni *Přípitek* „co víno o nás zná“ (1990, s. 33) V *Modlitbě za vodu* zjišťujeme, že „voda má rozpuštěné vlasy / voda má popelem posypané vlasy“ (1984, s. 63) či v *Naději s bukovými křídly*, že „dokonaný den se sklání.“ (1983, s. 28) Samotný název sbírky *Smuténka* byl ve stejnojmenné básni personifikován „po poli chodí smuténka a zpívá / smuténka chodí kolem hrud / zpívá si na poli smuténka a chodí.“ (1990, s. 29)

Typickým tropem Skácelovy poezie je také **přírovnání**. Hlavním smyslem tohoto jazykového prostředku je zdůraznění názornosti a plnění estetické básnické funkce. V básni

³³ ŠTUKAVEC, L. K syntaktické výstavbě volného verše a její formálně estetické relevanci. In: *Teorie verše. 1. Sborník brněnské versologické konference, 13. -16. května 1964.* 1. vyd. Brno. UJEP 1966. S. 182

³⁴ SKÁCEL, J. *Překrásná je nepotřeba nářku: výbor z veršů.* 1. vyd. Třebíč: Blok, 2006. ISBN 80-86868-17-6. S. 8

Co radí princezna Čau blíže charakterizuje princeznu přirovnáním „*křehká jak lomikámen v dešti.*“ (1962, s. 35) Cit k rodné krajině vyjadřuje přirovnáním k Shakespearově postavě „*jako princ Hamlet i já miluji Pavlov, vinařskou dědinu pod Pálavou.*“ (1960, s. 13)

Skácelovy verše jsou protkány neotřelými **metaforami**. Jeden z hlavních motivů jeho poezie, motiv dětství, vyjadřuje básník pomocí metafor „*krajinu duté svobody stébel*“ (1981, s. 21) či „*k smrti mají dál než do města.*“ (1957, s. 27) Umírání a smrt, které ve většině svých básní vnímá jako přirozenost, nikoli jako tragický okamžik života, vyjadřuje jednak metaforicky „*musíme maminku jít hledat do noční trávy*“ (1962, s. 30) nebo „*vyletěl sokol nad oblaky / vynášel se nade všechny vtáky, / aj, nade všechno stvoření,*“ (1962, s. 62) tak také pomocí **eufemismů**.

Vedle běžnějších zjemňujících výrazů jako usnout a spát „*nechte ho spát / ať spí tak navždy jako kámen,*“ (1981, s. 69) volí méně tradiční eufemismy „*zkonejšily ho kůry andělské,*“ (1984, s. XX) či „*nit přišije čumáčky k hlíně.*“ (2011, s. 14) Hřbitov pak označuje jako místo „*kde víno života již bylo stočeno.*“ (1960, s. 13)

Z dalších tropů se v jeho básních objevuje **synekdocha**. Význam na základě záměny části za celek je přenášen v básni *Ostrovy* „*pod hvězdným nebem vysvlékáme tmu.*“ (1988, s. 23) **Oxymóron** neboli protimluv nalezneme v básni *Zakázaný člověk* „*a proto když se slepí ohlédnou.*“ (1988, s. 35) **Zvukomalba** je patrná v básni *Modlitba za vodu* „*Voda si na to vzpomíná/voda je krásn / voda má/voda má rozpuštěné vlasy.*“ (1984, s. 63) Ve stejné ukázce lze zároveň nalézt **anaforu**, tedy opakování slov či sousloví na počátku po sobě následujících veršů.

Jsou-li slova opakována v rámci verše, jedná se o **epizeuxis**, což lze vidět v ukázce „*a jezevec je jezevec.*“ (1983, s. 84) Podobný příklad se nachází v básni *Braní* „*smrt bere smrt bere,*“ (1981, s. 64) přičemž ve stejné básni dochází k nahromadění několika slov odvozených od téhož kmene, k **paronomázii** „*zim našich dozrál zimohrad / a je tu zimobraní* (také viz níže – neologismy). Paronomázie je možné všimnout si také v prvním čtyřverší *Oříšků pro černého papouška* „*rosniček rosných hlasy rosné*“ (1983, s. 65) či v prvním čtyřverší *Chyby broskví* „*velbloud je bloud jenž bloudí.*“ (1983, s. 13) Uspořádáním hlásek a skupin hlásek, především dvojhlásek ou a souhlásky l, dochází na základě jejich opakování v posledním zmiňovaném příkladu také k **eufonii**.

Pleonasmu, nadbytečného seskupení slov a výrazů se stejným či podobným významem, si lze všimnout v básni *Rozchod* „Běžel a běžel / v polích uháněl“³⁵ či ve třináctém čtyřverší *Oříšků pro černého papouška* „zas u konce a roku skon.“ (1983, s. 76) Výčet používaných básnických figur lze rozšířit o **inverzi** „takovou vybral bych si krajinu,“ (1957, s. 53) **exklamaci** „odhodit křivou šavli / volat neudeř!“ (1990, s. 61) **elipsu** „tak je nám zima a tak mráz,“ (1983, s. 14) **klimax** neboli gradaci „Zas je to zlé, ba horší“ (1990, s. 23) či **paretenzi**, vsuvce doplňující významový celek novou myšlenkou, „kdy luna jako labuť umírá a zpívá / (ten divný pták) /teprve k ránu odcházejí domů.“ (1988, s. 72)

Ačkoliv jsou Skácelovy básně označovány za kratší a hutnější, básník si se slovy hraje a využívá velmi široké slovní zásoby. Jedním z výrazných prvků jazykové roviny jeho básní je tvoření neologismů. Promítá se to například i do názvů sbírek či jejich oddílů: *Smuténka*, *Tratidla*, přičemž tyto novotvary vznikly odvozováním. Pomocí skládání utvořil tvar *Jednonoh*. Podobně pak vznikly složeniny *zimobraní*, *málobraní* či *zimohrad*.

Autorův původ a vztah k rodnému kraji se neprojevuje pouze v obsahu jeho děl, ale také ve výběru jazykových prostředků. Krajinu Moravy, ale i tradice a zvyky typické pro daný kraj, promítá Skácel do svého díla pomocí dialektismů. V básni *Čas zabijaček* jsou tvary *kožuch* (kožich) „strýc Vybíral si kožuch oblékl“ (1957, s. 33) či *dědina* (ves). Nářeční tvary *céřečka* (dívka) a *chmáry* (mlha, mraky) se objevují v básni *Roviny*. (1988, s. 11) Ve čtyřverší z *Naděje s bukovými křídly* (1983, s. 58) se zase nachází tvar *krušpánek* (keř zimostráz).

Pro úplný výčet autorovy slovní zásoby lze dále uvést časté používání vlastních jmen místních. Skácel mimo názvů spojených s rodným krajem jako jižní Morava, Vysočina, Vnorovy/Znorovy, Brno, Lomnice, Pavlov, Kunštát, Drholec, Tasov, posunuje hranice i k místům vzdálenějším, Balaton, Hanoj. Vedle vlastních jmen místních využívá také slova, jejichž původ lze nalézt v botanice či zoologii. Přírodní motivy jsou v básnickových sbírkách frekventované.

Z oblasti rostlin si Skácel vypůjčil názvy bojínek, chrpa, kavyl, či obecnější pojem jabloň. Oblast zoologie se ve slovní zásobě projevuje prostřednictvím slov potáplice, bukač,

³⁵ SKÁCEL, J. *Květy z nahoráklého dřeva*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2000. ISBN 80-204-0884-3. S. 53

kambala či přimorožec, obecně se však objevují běžná pojmenování zvířat, a to především v básních pro děti, ryba, leopard, sova, had či kos.

2.4.2 Motivy ve Skácelově poezii

Skácel své básně staví na stále se opakujících motivech, jimž ve svých básních dává různou podobu. Často se vrací k dětství, které staví do kontrastu se stářím a smrtí, využívá rovněž motivů ticha, lásky nebo přírodních jevů.

Dětství

Období dětství, do kterého básník ve vzpomínkách rád uniká, patří k nejčastějším motivům Skácela. Je to krásná doba, která v básníkovi vyvolává příjemné vzpomínky. Zároveň si uvědomuje, že je toto období nenávratně pryč, a proto jeho básně s motivy dětství mají nádech smutku či melancholie. Tyto pocity se prohlubují s přibývajícím věkem básníka, který si postupně uvědomuje své stáří a blížící se čas smrti. Nejnítěrnější hodnoty lidského života spojuje Skácel s postavami svých rodičů, především matkou, tak jako například v básni Dětství ze sbírky Dávné proso.

Navečer maminky nám umývaly nohy

dnes bych tu vodu pil

A jak jsme usedavě spali

(1981, s. 12)

Smrt

Motiv smrti se ve Skácelových básních objevuje velmi často. Nahlíží na ni jako na přirozenost, která je pouze součástí koloběhu lidského života stejně jako narození člověka, nebere proto okamžik smrti tragicky. V básních mu nejde o pesimistické vyznění zániku života, a proto pro zjemnění jeho vyjádření často používá eufemismů (viz Jazyková rovina).

Ticho

Pojetím ticha ve Skácelově díle se zabývá Křivánek,³⁶ podle kterého básník ticho vnímá jako jakousi obranu před rušivými vlivy, které překážejí v koncentraci. Je zároveň součástí přirozeného řádu venkova a přírody obecně. Vyhasnutí života je také často doprovázeno momentem ticha, a z toho důvodu se užívá jako metafora zániku života. Na ticho je u Skácela rovněž pohlíženo jako na morální hodnotu, která představuje dobro a lásku. Moment ticha Skácel nepromítal pouze do slov a veršů, ale také do grafické stránky jednotlivých básní. Pauzami je ticho představováno ve čtyřverší číslo 14 ve sbírce *Chyba broskví*.

*nevíme nevíš nikdo neví
neptej se kam už není kdy
za tebou kráčí Eurydiké
a nesmíš ohlédnout se jdi*
(1983, s. 19)

Den a noc

Pro Skácelovu poezii je rovněž příznačné zařazování motivů souvisejících s částmi dne, především s příchodem večera, stmíváním a nastáváním noci. Tato část dne je obecně považována za mnohem tajemnější než den. Střídání denní doby působilo na Skácela téměř až magicky svou barevností, inspirující byl pro něj například soumrak, jehož barevnost se rozlévala při západu slunce.

Roční období

*a srpen končí dny jsou zase bosé
rozkvetly astry ozývá se chlad
podzim jak slimák vystrkuje růžky
a babí léto padá do zahrad*
(1983, s. 110)

Do ročních období a jejich koloběhu Skácel často projektoval konkrétní období lidského života. Charakteristické znaky těchto fází života vyjadřoval prostřednictvím

³⁶ KŘIVÁNEK, V. *Kolik příležitostí má báseň: kapitoly z české poválečné poezie 1945-2000*. Vyd. 1. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-227-5. S. 145

typických jevů spjatých koloběhem v přírodě. Probouzející se příroda na jaře tak symbolizuje zrození, nový život, jenž právě přichází na svět. Postupný přechod přírody do léta vyjadřuje fázi opouštění období dětství a přecházení do dospělosti. Konec léta a postupná příprava přírody na přicházející zimu, opadané listí a první mrazíky, metaforicky představují přicházející stáří člověka, ubývající čas jeho života a následnou smrt.

Láska

Motiv lásky se ve Skácelově poezii vyskytuje často, nelze však v této souvislosti hovořit o milostné poezii. Láska je v jeho básních vnímána jako součást lidského života a jako jedna z tradičních jistot, mezi které se dále řadí domov a příroda. Motiv lásky zde není rozvíjen pouze v tradičním pojetí citu mezi dvěma lidmi, ale také ve vztahu k věcem a přírodě.

Nejstrukturovaněji je motiv lásky zasazen do *Dvanácti sonetů pro starou lásku* (viz Dávné proso), v nichž je důraz kladen na tradiční lásku mezi mužem a ženou, na kterou je však pohlíženo z různých úhlů pohledu. Odehrává se tak v přírodě mezi vinohrady „*dny lásky jsou jak sklepy ve stráni,*“ (1981, s. 52) pod nebem plným hvězd „*Tisíce hvězd / Ach byli bychom s to po celou noc pod tímto nebem stát*“ (1981, s. 54) či je přirovnávána k zasněžené krajině „*Láska je někdy jako zával / Odmítají však odklízet / sníh který nikdy nenapadal.*“ (1981, s. 50)

Studánka

V původním smyslu jsou studánky zdrojem vody, tedy proudem čisté síly z nitra země, který nabízí příležitost napít se všem, kteří žízní. Studánka je od nepaměti považována nejen za životně důležitý zdroj vody, bývá jí přisuzována rovněž čarovná moc. Dle pověstí studánky opatrovaly vodní víly, které za to byly obdarovávány. Jedním ze symbolů studánek je tak nevinnost, proto se také čisté a nevinné dívky každý rok po zimě vydávaly v rámci slavností ke studánkám, aby je slavnostně vyčistily a otevřely.

Jako dívky doslova i přeneseně čistily studánky, tak i lidé mohli očistit svoji duši, aby se opět dostali k průzračnému prameni. Dnes jsou primárně za nevinné bytosti považovány především děti, ty se proto dnes podílejí na čištění studánek, neboť svou

dětskostí symbolizují právě nevinnost. Studánka jako symbol nevinnosti je vyjádřena v *Uspávance se studánkou*.

*A studánka ta nikdy nelže,
protože každá lidská lež
v studánce malé utopí se,
i když je velká, jako věž.*
(1996, s. 69)

Báseň připomíná *Lesní studánku* Josefa Václava Sládka, jehož křišťálová studánka je vnímána jako zrcadlo plné hvězd, zatímco Skácel ji ve své uspávance charakterizuje jako „*postýlku hvězd stříbrnou*.“ (1996, s. 69) Podobně je na studánku nahlíženo také v básních pro dospělé. Metafora zrcadla nebes je použita také v básni *Modlitba*. Dále obsahuje symboliku studánky ve svém původním smyslu, tedy jako příležitost pro žíznivé napít se, nechybí ani výše zmíněné procesy očišťování studánky, a tím přeneseně i člověka.

*Studánku dej mi blízko u lesa.
A nehlubokou. Jenom na dlaň vody.
A do ní žabku, která vodu čistí.
Na podzim povybírám spadané listí,
v zimě se budu starat aby nezamrzla,
v srpnu zavedu tam lidi žíznivé
A to je všechno. Snad je v moci tvé
udělat pro mne malý důlek vody
ve kterém by se odrážela nebesa.*
(2011, s. 31)

2.5 Hradišťan

Součástí návrhů hodin literární výchovy, jež jsou výstupem praktické části práce, je mimo jiné propojení uměleckých textů s jejich zhudebněnou formou. Hudební složku zde zastupuje Hradišťan, který s básníkem v minulosti spolupracoval a především se podílel na zhudebnění části jeho básní. Cílem této kapitoly je proto přiblížit hudební a taneční uskupení Hradišťan, jeho tvorbu, a zaměřit se na vzájemnou spolupráci tohoto souboru s Janem Skácelem.

K založení uměleckého souboru³⁷, u něhož je patrna silná inspirace folklorem, došlo v roce 1950 a řadí se k nejstarším cimbálovým skupinám na Moravě. Hudební složku, kterou od roku 1978 řídí hudební skladatel a houslista Jiří Pavlica, doplňuje stejnojmenný taneční soubor. Přejímání lidových motivů dnes téměř nahrazuje jejich autorská tvorba. Vedle již zmiňované lidové tradice se soubor snaží také o filozofický přesah svého díla.

Hradišťan pracuje s různými hudebními žánry. Tóny lidové hudby prolínají hudebníci z Hradišťanu například s vážnou hudbou Leoše Janáčka, či s folkem představovaným Vlastou Redlem, skupinou AG Flek či s uskupením Sprituál kvintet a jinými. Hudbu Hradišťanu ovlivňuje také jejich spolupráce s osobnostmi pocházejícími z různých koutů světa, mezi nimiž nechybí japonští či afričtí umělci.

Na domácí scéně dále navazují spolupráci s představiteli dalších uměleckých odvětví, přičemž důraz kladou na autory poezie. Jedním z básníků, kterého Hradišťan ještě za umělcova života oslovil s cílem spolupráce, byl právě Jan Skácel. Na podzim roku 1987 se v Uherském Hradišti konalo představení Hradišťanu, který si jako hosta pozval právě Jana Skácela, jenž hudební vystoupení doprovázel svým vyprávěním a vzpomínkami, zazněly rovněž jeho básně, a to v podání Lubora Tokoše a Ladislava Doskočila.

V roce 1999 vyústilo spojení lidové poezie a básní Jana Skácela v autorský projekt Jiřího Pavlici *O slunovratu*. Pavlica v tomto projektu sestavil Skácelovy básně dle jejich obsahové roviny tak, aby odpovídaly koloběhu ročních období. „*Jaro, léto, podzim, zima přicházejí jak v přírodě, tak i v lidském životě. Opětovné nalezení řádu tohoto věčného koloběhu a vypořádání se s dnešní neklidnou rozpolcenou dobou plnou netušeného množství nových poznání, podnětů, zážitků a inspirací*“³⁸, uvádí Hradišťan oficiálně k nahrávkám, které jsou mimo skladeb inspirovaných lidovou poezií doplněny také skladbami vycházejícími z biblického odkazu.

Písňe jsou v živém podání doprovázeny tanečním souborem. V režii Petra Hajna vznikl v roce 2000 projekt filmové verze doprovázející hudební složku *Slunovratu*. Z jednotlivých střípků v podobě klipů odrážejících střídání ročních období v přírodě sestavil Hajn souvislý obraz koloběhu přírody za doprovodu třinácti písní představujících

³⁷ Informace o uskupení Hradišťan čerpány z oficiálních webových stránek. [online]. [vid. 15. 2. 2016] Dostupné z: <http://www.hradistan.cz/>

³⁸ Hradišťan: *O slunovratu* [online]. [vid. 15. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.hradistan.cz/diskografie/o-slunovratu>

Skácelovu tvorbu. V roce 2002 vyšel komplet dvou CD jako spojení O slunovratu s bonusem Jan Skácel hostem Hradišťanu pod názvem Zlatý slunovrat.

Celkově se toto dílo stalo velmi oblíbeným jak u kritiky, tak u běžných posluchačů, díky čemuž Hradišťan získal několik ocenění, mezi která se řadí Zlatá deska za 15 000 prodaných nosičů či cena Žlutá ponorka.

Dále se Skácelovy verše v hudebním zpracování Hradišťanu objevují na albech Vteřiny křehké, Chvění či v rámci projektu pro děti Studánko rubínko.

3 Východiska pro praktickou část a definice klíčových pojmů

Cílem praktické části této práce je vytvoření návrhů hodin literární výchovy s využitím díla Jana Skácela. Byly vytipovány vhodné ukázky Skácelovy poezie, s nimiž lze dále pracovat v hodinách literární výchovy. Návrhy hodin zahrnují pracovní listy s řešením a metodické listy reflektující klíčové kompetence, průřezová témata a mezipředmětové vztahy. Pracovní listy obsahují vedle uměleckých textů také doplňující úkoly a otázky pro práci s textem. V úvodní části této kapitoly předchází definicím klíčových pojmů výzkum zaměřující se na výskyt tvorby Jana Skácela v čítankách pro 2. stupeň základní školy.

3.1 Zastoupení tvorby Jana Skácela v čítankách

Sedmdesátá léta znamenala pro Jana Skácela zákaz publikovat, jeho díla vycházela pouze v samizdatové a exilové literatuře. Na počátku osmdesátých let básník sice získal povolení alespoň částečně vydávat svoji tvorbu, zákaz však ovlivnil skutečnost, že se jeho dílo neobjevovalo po dlouhá léta ve školních čítankách.

Až s listopadem 1989 a uvolněním politických poměrů se otevřela cesta změnám ve školství. Upustilo se od upřednostňování ideologicky zaměřené látky, jež vedla k demagogické výchově nesamostatného jedince.³⁹ Skácel nemohl být součástí čítanek, neboť nepatřil k těm autorům, kteří nevybočovali z řady a nepříčili se tehdejší ideologii socialismu.

³⁹ SULOVSÁ, J. *Škola a poezie na konci 20. století*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002. S. 3

Po roce 1989 začala nakladatelství vydávat nové čítanky a učebnice literární výchovy. Autoři, kteří nemohli publikovat, začali dostávat prostor. Od roku 2004 procházejí čítanky změnami, jejichž cílem je inovace obsahu z důvodu naplňování klíčových kompetencí. V čítankách pro 6. až 9. ročník základní školy byl proveden průzkum s cílem zjistit v jaké míře je v současných čítankách zastoupeno dílo Jana Skácela a jaké přináší možnosti využití ve výuce, tedy, jaké typy Skácelových textů se v současných čítankách nacházejí. Hodnocením prošly čítanky nakladatelství Alter, Fortuna, Fraus, Fragment, Prodos a SPN.

Bylo zjištěno, že dílo Jana Skácela je zastoupeno v čítankách všech zařazených nakladatelství. Největší prostor jeho tvorbě věnuje nakladatelství Alter. To do čítanky pro 7. ročník zařadilo také text Jana Trefulky Skácelovo nebe, které autor napsal cíleně pro danou čítanku. Na opačném pólu stojí nakladatelství Fraus a SPN, básnickova tvorba je zde ve srovnání s čítankami jiných nakladatelství zastoupena v nejmenší míře, objevuje se ve dvou ročnících po dvou ukázkách. Dále bylo zjištěno, že Skácelova tvorba se nejčastěji objevuje v čítankách pro 9. ročník, naopak malé zastoupení má v čítankách pro 8. ročník.

Ačkoliv obecně je akcentována spíše Skácelova poezie, v čítankách dostala velký prostor próza. Jeho krátký prozaický útvar malých recenzí, vydaný souborně ve sbírkách Jedenáctý bílý kůň a Třináctý černý kůň, se vyskytuje v čítankách všech nakladatelství. Nelze také tvrdit, že čítanky obsahují primárně Skácelovu poezii pro děti, již do knih pro 6. ročníky zvolili jejich autoři ukázky z básní a prózy pro dospělé.

Z výčtu všech zařazených ukázek (viz přehled níže) vyplývá, že ve velké míře byly zvoleny ty, které akcentují pozitivní vztah k přírodě a k budování pozitivního postoje k jejím jednotlivým složkám, tedy zvířatům či rostlinám, nechybí však ani snaha zdůraznit potřebu dobrých mezilidských vztahů představovaných zde například rodinou.

Jak vyplývá z níže uvedeného přehledu ukázek zařazených dle jednotlivých nakladatelství do učebnic pro druhý stupeň základní školy, ne všechna nakladatelství věnují tvorbě Jana Skácela napříč ročníky dostatečný prostor. Toto zjištění bylo jedním z impulsů pro vznik této diplomové práce. Naplněním cíle praktické části vznikne jako pomůcka pro učitele českého jazyka a literatury osm pracovních listů obsahujících ukázky Skácelovy tvorby, s nimiž je dále zamýšleno pracovat v hodinách literární výchovy.

3.1.1 Přehled ukázek v čítankách dle nakladatelství

Alter

6. ročník

Josef Čapek kreslí pro děti (Kam odešly laně)

Rozhovor (Kolik příležitostí má růže)

Modlitba (Metličky)

7. ročník

Uspávanka s panem Mozartem (Uspávanky)

Otec tří mušketýrů a toho čtvrtého (Jedenáctý bílý kůň)

Velká zahrada pro malého slona (Třináctý černý kůň)

Uspávanka se studánkou (Uspávanky)

Návraty (Třináctý černý kůň)

*Skácelovo nebe (text Jana Trefulky)

Fraus

8. ročník

Modlitba (Metličky)

Malá recenze na vodu (Třináctý černý kůň)

9. ročník

Píseň o nejbližší vině (Dávné proso)

Nahým a mokrým navrch (Smuténka)

Fragment

8. ročník

Cesta k nám (Kolik příležitostí má růže)

Jak přicházejí na svět telátka (Kdo pije potmě víno)

Sídlíště (Odlévání do ztraceného vosku)

9. ročník

Kvetoucí alej (Co zbylo z anděla)

Harfa ve sněhu (Jedenáctý bílý kůň)

Fortuna

6. ročník

Pohádka o zlatém hadu (Proč ten ptáček z větve nepadne)

7. ročník

Místo eseje dopis císařovně (Třináctý černý kůň)

Pohádka o tom, co pravda není (Kdo pije potmě víno)

Malá recenze na vlastní smrt (Třináctý černý kůň)

9. ročník

Ráno v pavlačovém domě (Odlévání do ztraceného vosku)

Poledne (Smuténka)

Prodos

7. ročník

Otec tří mušketýrů a toho čtvrtého (Jedenáctý bílý kůň)

9. ročník

Dobré věci (Co zbylo z anděla)

O čem se zpěvným ptákům zdává (Proč ten ptáček z větve nepadne)

Rodičům do ucha, aby děti neslyšely (Jedenáctý bílý kůň)

Malá recenze na Jaromíra Tomečka (Třináctý černý kůň)

SPN

8. ročník

Sonet o smrti Dona Quijota (Kdo pije potmě víno)

Místo eseje dopis císařovně (Třináctý černý kůň)

9. ročník

Zimní verše (Co zbylo z anděla)

Naděje s bukovými křídly (Naděje s bukovými křídly)

*** (Naděje s bukovými křídly)

3.2 Didaktická východiska praktické části práce

Vzdělávací oblast jazyk a jazyková komunikace se zaměřením na vzdělávací obor český jazyk a literatura, který se dále člení na vzájemně se prolínající složky komunikační a slohová výchova, jazyková výchova a literární výchova, je ve výchovně vzdělávacím procesu stěžejní. Získané dovednosti nejsou důležité pouze pro jazykové vzdělání, ale také pro osvojování poznatků v dalších vzdělávacích oblastech. Jak uvádí Rámcový vzdělávací program⁴⁰, charakteristikou vyspělosti absolventa základního vzdělávání je dobrá úroveň jazykové kultury.

Žákům je zprostředkováván svět kolem nich pomocí slovesných prostředků. Ty v žácích probouzejí představivost a fantazii. Jak uvádí Bednářová⁴¹, konkrétně literární výchova rozvíjí vztah k umění v celé jeho šíři a umožňuje komunikaci s kulturními hodnotami, které mají na dítě pozitivní vliv. Literární výchova tak působí na hodnotovou a osobnostní orientaci každého žáka, k čemuž dochází mimo jiné naplňováním klíčových kompetencí.

Cílem jazykové výuky obecně je rozvoj komunikačních kompetencí do té míry, aby žákovi poskytly dostatečné znalosti a dovednosti vnímat jazyková sdělení a rozumět jim tak, aby byli schopni se vyjadřovat a uplatňovat své názory.

Praktická část této diplomové práce je primárně cílena na hodiny literární výchovy. K její stručné charakteristice lze uvést, že žákům v rámci základního vzdělávání nabízí základní přehled o literárních druzích, specifických znacích literárních děl, žáci si osvojují schopnosti postihnout autorův umělecký záměr, rozlišit fiktivní svět od skutečného či zformulovat vlastní názor o přečtené ukázce.

Žáci postupně získávají dostatek znalostí pro osvojení si základních čtenářských návyků a pro recepci, interpretaci a produkci literárního textu. Jedním z cílů literární výchovy je podílet se na pozitivním ovlivňování postojů a hodnot žáka. Z výše uvedených důvodů jsou níže charakterizovány a do souvislosti s literární výchovou uvedeny klíčové kompetence a průřezová témata.

⁴⁰ NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ. *Aktuální platné znění RVP ZP*. [online]. Aktualizováno 29. 3. 2013 [vid. 18. 10. 2015] Dostupné z <http://www.nuv.cz/file/318/>.

⁴¹ BEDNÁŘOVÁ, Jana. *Literární výchova v podmínkách školní edukace*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008. S. 6

3.2.1 Klíčové kompetence

Následující část práce je věnována klíčovým pojmům vycházejícím ze vzdělávacích a výchovných cílů daných vyučovacích hodin. Navržené metodické listy obsahují výčet klíčových kompetencí, k jejichž naplnění by během konkrétních vyučovacích hodin mělo dojít. Cílem této podkapitoly je proto přiblížit všechny klíčové kompetence vycházející z Rámcového vzdělávacího programu, aplikovat je na předmět literární výchovy a konkretizovat je především k obsahu praktické části této práce. Z toho důvodu jsou v textu uvedeny číselné odkazy na konkrétní návrhy hodin, v nichž má docházet k naplňování uvedených kompetencí.

Klíčové kompetence lze definovat jako soubor vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Vycházejí z hodnot a představ obecně přijímaných společností. Cílem naplňování a upevňování klíčových kompetencí je vybavení jedince kompetencemi na pro ně dosažitelné úrovni, aby přispěly k jeho uplatnění ve společnosti, k jeho vzdělání a úspěšnému a spokojenému životu.⁴²

Osvojování klíčových kompetencí je však dlouhodobý proces, který splněním povinné školní docházky nekončí. Důležitým poznatkem vztahujícím se ke klíčovým kompetencím je fakt, že „k jejich utváření a rozvíjení musí směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají.“⁴³

Zařazení **kompetence k učení** je přirozené vzhledem k vlastní povaze této kompetence. Hlavním cílem jejího naplňování je rozvíjení schopnosti žáka vybírat a využívat vhodné způsoby, metody a strategie pro efektivní učení, rozlišovat podstatné a nepodstatné informace, upevňovat své již nabyté znalosti či přemýšlet v souvislostech, porovnávat výsledky, kriticky posuzovat a vyvozovat závěry. Proto je klíčové zařadit tuto kompetenci právě do navržených hodin.

Všechny pracovní listy bez výjimky vycházejí z předpokladu žákovy předchozí znalosti klíčových pojmů a struktur, na nichž jsou jednotlivá cvičení založena, ať už se jedná o základní znalosti pravopisných jevů (viz pracovní list číslo 2), pravidel fontetické transkripce (viz pracovní list číslo 3) či o znalosti druhů rýmů (viz pracovní list

⁴² NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ, pozn. 40, s. 8

⁴³ NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ, pozn. 40, s. 10

číslo 4), básnických prostředků (viz pracovní list číslo 7) nebo vrstev národního jazyka (viz pracovní list číslo 8).

Vybraná Skácelova tvorba je doplněna mnoha úkoly, při jejichž řešení žáci upevňují své již dříve získané znalosti, úkoly často vyžadují spolupráci nejméně dvou žáků, jsou tak v duchu dané kompetence vedeni k porovnávání výsledků, ke kritickému posuzování a vyvozování závěrů ze svých odpovědí.

Na tuto kompetenci navazuje **kompetence k řešení problémů**. Vzhledem k tomu, že všechny pracovní listy obsahují různé úkoly a cvičení, žákovo zapojení do procesu řešení problémů je nevyhnutelné. Naplňování této kompetence si klade za cíl rozvíjet žákovo vnímání konkrétní problémové situace tak, aby ji byl schopen nejen rozklíčovat, ale také vyřešit podle svého předem stanoveného způsobu řešení. K tomu využívá své již nabyté schopnosti, vědomosti a dovednosti. Nezanedbatelnou měrou cílí některé úkoly na rozvíjení žákova kritického myšlení, přičemž se požaduje, aby pochopil daný koncept, zamyslel se nad ním a případně obhájil či vyvrátil dané stanovisko. Zejména pracovní list číslo 8 vyžaduje po žácích zapojení kritického myšlení v rámci úloh zaměřených na interpretaci textu a následnou formulaci svých názorů.

Protože vytvořené úkoly a cvičení bez výjimky vyžadují komunikaci žáka s učitelem i spolužáky, je přirozeně rozvíjena **kompetence komunikativní**. Žák se snaží formulovat a vyjadřovat své myšlenky, na to cílí především úlohy orientované na interpretaci některých pasáží Skácelových veršů (viz pracovní list číslo 7), přičemž žák kultivuje svůj mluvený a písemný projev. Vedle interakce s učitelem se žák mnohokrát zapojuje do hromadné, skupinové i párové výuky, naplňuje tak komunikativní kompetenci z hlediska budování a posilování vztahů s ostatními. Učí se naslouchat ostatním, porozumět jim, vhodně na ně reagovat, zapojovat se do diskuze či vhodně argumentovat. Vzhledem k propojení praktické části s hudební složkou je patrné, že žák rozvíjí dále svoji schopnost porozumět výstupům komunikačních a informačních médií.

Zadání úkolů vyžadujících párovou či skupinovou práci také posiluje **sociální a personální kompetenci**. Žák se podílí na příjemné atmosféře v hodině, respektuje názory a práci ostatních, a současně tím naplňuje i **kompetenci občanskou**. Žáci jsou vedeni k úctě ke druhým, k přírodě, ke kultuře a základním lidským hodnotám, k nimž odkazuje i Jan Skácel prostřednictvím svých básní. Výše uvedené lze demonstrovat na příkladu

pracovního listu číslo 5, který cílí na často tabuizované téma smrti. Zde je obzvláště vyžadováno respektování názorů ostatních a dbání na jejich citovou stránku osobnosti.

Vzhledem k propojení praktické části s hudební a výtvarnou výchovou se část úkolů podílí na rozvíjení **pracovní kompetence**. Žáci při práci v hodinách využijí různé postupy vyžadující znalost více druhů materiálů a pomůcek (viz pracovní listy číslo 1, 4), zapojí zároveň kritické myšlení, sami navrhnu výsledné řešení, rozhodnou o způsobu zpracování, vyberou pomůcky a provedou realizaci praktického úkolu. Mimo to rozvíjejí své motorické dovednosti.

3.2.2 Průřezová témata

Průřezová témata⁴⁴ reprezentující aktuální problémy ve světě jsou povinnou součástí základního vzdělávání. Mezi povinnosti školy patří zařazení průřezových témat uvedených v Rámcovém vzdělávacím programu do vzdělávání, přičemž jejich rozložení je pouze v kompetenci dané školy, která v rámci svého Školního vzdělávacího programu stanovuje jejich rozsah a způsob realizace.

Průřezová témata slouží jako formativní prvek vzdělávání, žáci mají možnost uplatnit se, spolupracovat s ostatními a v oblasti hodnot a postojů rozvíjet svoji osobnost. Ve spojení se vzdělávací oblastí jazyk a jazyková komunikace hrají průřezová témata významnou roli především ve smyslu rozvíjení jazyka jako nepostradatelného nástroje učení, díky němuž dochází ke zpracování informací a prezentaci postojů a názorů, navíc má významnou funkci při osvojování dalších jazyků.

Pro základní vzdělávání je vymezeno šest průřezových témat. Primární snahou je začlenit do návrhů hodin literární výchovy postupně všechna průřezová témata, aby došlo k rozvíjení a obohacování co nejširšího spektra hodnot žáka se záměrem kultivovat jeho osobnost.

Propojení jazykové výchovy s **osobností a sociální výchovou**, patřící k průřezovým tématům praktickým, jež mají své využití v každodenním životě, a jež reflektují žákovu osobnost, jeho individuální potřeby a zvláštnosti, je zakořeněno v přirozenosti samotné komunikační podstaty jazyka. Denně jsou využívány prostředky verbální komunikace jako hlavního nástroje jednání.

⁴⁴ NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ, pozn. 40

Tato oblast je do navrhovaných hodin zařazena s důrazem na hodnotovou orientaci žáků a rozvíjení jejich kreativity, schopnosti komunikace a kooperace. Vzhledem k tomu, že úkoly k textům a další doplňující cvičení se vyskytují ve všech hodinách, žáci tak využijí dovednosti řešit problémy a rozhodovat se na základě dosud získaných znalostí. Propojením některých úkolů s výtvarnou a hudební výchovou, jako například u pracovních listů 2 a 5, směřuje zadaná práce k rozvíjení kreativity dětí.

Průřezové téma, podávající žákům základní přehled o hodnotách spravedlnosti, tolerance a odpovědnosti, **výchova demokratického občana** se snaží vést žáky k toleranci vůči druhým, respektovat jejich práva a svobodu, čímž samozřejmě navazuje na osobnostní a sociální oblast. Proto je v úkolech zaměřených na diskuzi či interpretaci různých pasáží textu (viz pracovní list číslo 7) záměrem rozvíjet schopnosti žáků komunikovat s učitelem i ostatními žáky, argumentovat a formulovat a prezentovat své názory a postoje.

Témata korespondující s **multikulturní výchovou**, v souvislosti s návrhy hodin jmenovitě oblasti lidských vztahů a kulturní diferenciaci, cílí především na hodnotovou stránku žakovy osobnosti. Pracovní listy obsahují ukázky, které vyjadřují kulturní odlišnosti dané především geograficky, ač se tak děje pouze v rámci národa jedné země. Ve velké míře jsou zde podporovány kladné vztahy mezi lidmi. Jako příklad lze uvést pracovní list číslo 8, který akcentuje rozvrstvení národního jazyka a přibližuje žákům mluvu v určitých koutech České republiky, přičemž seznamuje s kulturní tradicí daných území.

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech cílí na širší oblast poznání ve smyslu seznamování se s různými národními kulturami a tradičními evropskými hodnotami. Obzvláště v dnešní době je nutné rozvíjet u žáků vzájemnou toleranci a respekt k odlišným evropským i mimoevropským kulturám, a to na pozadí uvědomování si vlastních kulturních tradic vystavěných na humanismu, morálce či svobodě lidského myšlení. Je však nutné, aby dítě poznávalo také svoji národní kulturu, její tradice a obecně postavení člověka v dnešním světě. Jak je navrhováno například v pracovních listech číslo 5 a 7, žáci se budou zamýšlet nad koloběhem životního cyklu člověka a nad tématem smrti, přičemž se v kontextu seznámí s pojetím smrti v odlišných kulturách.

V díle Jana Skácela je patrné úzké sepjetí s přírodou, v důsledku toho je v praktické části čteně zastoupeno subtéma vztah člověka k prostředí v rámci průřezového tématu

environmentální výchova, která obecně vede žáky k zodpovědnosti za své chování vůči přírodě. Žáci rozvíjejí a upevňují svůj kladný vztah k prostředí, ve kterém žijí a které je obklopuje, prostřednictvím básní, které Skácel vystavěl na základních přírodních archetypech. Patrné je to v pracovních listech 1, 3 a 4, kde se žáci seznamují s odlišnými zvířaty s cílem posilovat ke zvířatům kladný vztah. Obecně se žáci učí vnímat environmentální problémy, uvědomují si požadavky na kvalitní životní prostředí a snaží se vytvářet podmínky pro trvale udržitelný rozvoj společnosti. Jsou vedeni k respektu k tradicím své země, její kulturního a historického dědictví a rozvíjí svůj smysl pro kulturu a tvořivost.

Poslední průřezové téma, **mediální výchova**, je v navrhovaných hodinách zastoupeno v nejmenší míře, přesto mají žáci příležitost zabývat se mediálními sděleními. Navrhované hodiny dávají příležitost zhlédnout zhudebněné básně Jana Skácela ve formě videoklipů (viz metodické listy číslo 5, 7 a 8). Učitelům se však nabízí příležitost využít zpracování Skácelových veršů využitelných v mediální výchově díky zfilmované verzi projektu O slunovratu (viz subkapitola Hradišťan).⁴⁵ Učitelé literární výchovy mohou rovněž využít záznamů Českého rozhlasu, který se mnohokrát věnoval ve svém vysílání osobnosti a dílu Jana Skácela, a kterého byl moravský básník redaktorem.⁴⁶

⁴⁵ Pro Českou televizi zfilmoval projekt O slunovratu režisér Petr Hajn. [vid. 18. 4. 2016]
Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1029687794-slunovrat/30026536120/>

⁴⁶ Materiál Českého rozhlasu je dostupný online. [vid. 18. 4. 2016]
Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/brno/upozornujeme/_zprava/zivotopisy-jan-skacel--652054

4 Praktická část

Tato část je věnována praktickému výstupu diplomové práce v podobě osmi návrhů hodin literární výchovy pro druhý stupeň základní školy, přičemž pro každý ročník vznikly v rámci návrhů dva pracovní listy pro práci v hodině. Každý pracovní list je opatřen řešením (viz přílohy) a metodickým listem, který vedle jednotlivých kroků práce s listem definuje rovněž výchovné a vzdělávací cíle, klíčové kompetence, průřezová témata, mezipředmětové vztahy a motivaci.

Součástí metodických listů je rovněž stanovení metod a forem výuky. Ty jsou jedním ze základních prvků vyučovacího procesu. Formy výuky tvoří ve vztahu k učivu konkrétní organizační rámec, v němž se uskutečňuje proces přetváření učiva. V praxi si lze pod pojmem organizačních forem výuky představit rámec zahrnující prostředí, v němž se vyučování uskutečňuje, časové formy organizace a také organizace vzájemné součinnosti učitele a žáků.

Pro účely této práce se o formách vyučování uvažuje jako o způsobech řízení učební činnosti žáků ve výuce. Individuální forma vyučování představovaná učební činností jednotlivců či malé skupiny žáků učitelem je přínosná díky intenzivnějšímu a tím účinnějšímu působení na žáka.

Nejběžnějším způsobem organizace vyučování je forma hromadná (frontální), která umožňuje učiteli řídit učební činnost velké skupiny žáků současně. Doplněna může být vyučováním párovým (dyadickým) nebo skupinovým, přičemž učitel v nich stále řídí činnost žáků ve formě spolupracujících dvojic či skupin žáků, kteří společně řeší zadané úkoly.

Vyučovací metody jsou specifickým způsobem uspořádání činností učitele a žáků v souladu se vzdělávacími a výchovnými cíli. Pro praktickou část této práce byly zvoleny metody slovní, konkrétně monologické metody, které jsou využity především pro instruktáž při práci s pracovními listy. Část úkolů cílí na zařazování dialogických metod zahrnujících rozhovor, diskusi či dramatizaci. Nejvíce zastoupena je práce s textem, kdy je základním zdrojem poznání při práci s textem slovo. Dále budou využity metody názorně-demonstrační při demonstraci ukázek. Z metod praktických budou zařazeny metody výtvarné práce a hudební výchovy.

Pracovní listy v následující části jsou přizpůsobeny formátování diplomové práce, jejich původní verze v podobě takové, ve které jsou určeny přímo pro výuku, se nacházejí v přílohách společně s řešením jednotlivých listů.

4.1 Návrh hodiny literární výchovy č. 1

4.1.1 Metodický list

Téma: KRESLÍME S JOSEFEM ČAPKEM

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace

Cílová skupina: Žáci 6. ročníku základní školy

Výukový cíl: Seznámení s poezií pro děti, porozumění obsahu básně, pojmy verš, sloka

Výchovný cíl: Podpora kladného vztahu ke zvířatům, rozvíjení kreativity žáka

Metody a formy výuky: Práce s tištěným textem, práce s obrázky, samostatná práce, práce ve dvojicích, hromadná výuka

Mezipředmětové vztahy: Přírodopis, výtvarná výchova, pracovní činnosti

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova (kreativita, řešení problémů), environmentální výchova (vztah člověka k životnímu prostředí)

Klíčové kompetence: Kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální

Motivace: Ukázky z knihy Jana Skácela *Proč ten ptáček z větve nepadne*, ve které jsou básně složené k obrázkům zvířat Josefa Čapka

Pomůcky: Pracovní list č. 1, list s básněmi R. Desnose *Ještěrka* a J. V. Sládka *Sova*, pastelky

Časová dotace: 45 minut

Pokyny pro učitele, průběh hodiny:

1. Učitel na začátku hodiny seznámí žáky s knihou *Proč ten ptáček z větve nepadne*. Na samotném začátku knihy jsou verše, které Jan Skácel složil jako jakési průvodce knihou. Jedná se o čtyři čtyřverší. Učitel vyzve postupně čtyři žáky, o kterých ví, že čtou dobře, aby verše přečetli třídě nahlas. Poté žáky seznámí s osobností Josefa Čapka, promítne jim obrázky z knížky, kterou zároveň nechá kolovat po třídě, aby měli žáci přímý kontakt s knihou.
2. Práce s pracovním listem, zadání samostatné práce - vypracování úkolu č. 1. Žáci si přečtou jednotlivé básně. Z nabídky názvů básní poté podle obsahu textu vyberou

nejvhodnější název básně. V každém textu se nacházejí indicie, dle kterých lze daný úkol rozklíčovat:

„Vypadá jako *drak*; *Ještěrky* nejsou“ – *Tohle draci nedovedou*

„Pořádně by se ovšem *zmýlil*“ – *Zmýlená neplatí*

„Náramně *moudrý pták* je *sova*“ – *Moudrý pták*

3. Ústní kontrola úkolu č. 1.
4. Zadání úkolu č. 2. Žáci již porozuměli obsahu jednotlivých básní. Pokusí se tedy přiřadit jednotlivé ilustrace ke konkrétním básním. Budou upozorněni, aby čísla patřící k ilustracím napsali k příslušné básni.
5. Ústní kontrola úkolu č. 2.
6. S cílem rozvoje kreativity u dětí je zadán úkol č. 3. Žáci si prohlédnou ilustraci Josefa Čapka k básni *K čemu je kosu nos*, a následně vymyslí krátkou básničku o čtyřech verších, která bude korespondovat právě s touto ilustrací.
7. Učitel rozdává do dvojic básně dalších autorů, v nichž se vyskytují stejná zvířata, se kterými pracovali v prvních dvou úkolech (viz přílohy).
8. Na závěr učitel žákům promítne básně s ilustracemi dalších autorů, kteří složili verše na podobné téma (viz přílohy). Žáci si básně přečtou a porovnají s texty Jana Skácela. Vlastními slovy se pokusí vyjádřit, jaký je rozdíl v obsahu básní se stejným zvířetem, o čem jednotlivé texty jsou a v čem se liší. Na závěr tohoto úkolu si žáci ve dvojicích sdělí, který z textů se jim líbí více.
9. Zadání úkolu s následujícím zadáním: „*Otočte pracovní list na druhou stranu. Na polovinu tohoto listu naskicujete obrázek zvířete. Je na vás, v jaké situaci nebo v jakém prostředí zvíře bude. Můžete ho personifikovat, nakreslit ho, jak sedí ve škole a učí se český jazyk, jak zpívá nebo hraje fotbal. Použijte pouze obyčejnou tužku. Inspirovat se můžete obrázky zvířat, které jste dnes viděli.*“ Tuto část lze rovněž po domluvě s příslušným vyučujícím připravit v hodinách výtvarné výchovy či zadat žákům jako domácí úkol.
10. Učitel se dle tempa žáků a zbývajících času rozhodne, zda zadá závěrečný úkol ještě jako práci v hodině či jako domácí úkol. „*Až budete mít obrázek hotový, vyměníte si papíry se sousedem v lavici. Pokusíte se vymyslet básničku na sousedův obrázek,*

která bude mít alespoň šest veršů. Váš kamarád v lavici zase vymyslí básničku na váš obrázek.“

11. Své výsledné práce si žáci pošlou po lavicích, aby se seznámili s prací svých spolužáků, kteří mohou poskytnout autorům zpětnou vazbu. Tuto část lze uskutečnit na konci dané hodiny či na začátku navazující.

4.1.2 Pracovní list

Básník Jan Skácel složil několik básniček k ilustracím Josefa Čapka. Vinou nešikovného šotka se však pomíchaly názvy básniček a jejich ilustrace. Vypracujte následující úkoly a pomozte šotkovi napravit škodu, kterou napáchal.

1. **Přečtěte si básničky. Z nabídky názvů přiřad'te k básním jejich správné názvy. Napište je na volný řádek nad verši.**
2. **Prohlédněte si tři ilustrace Josefa Čapka. Každá patří k jedné básničce. Zkuste je správně přiřadit. Ke každé básničce napište číslo obrázku.**

Názvy básní:

Moudrý pták

Tohle draci nedovedou

Zmýlená neplatí

Na volný řádek nad každou básničkou napište její správný název z nabídky:

Vypadá jako drak, a není,
ještěrka je to na kameni.

Když po ní sáhneš, cukne prudce
a ocásek ti nechá v ruce.

Ještěrky nejsou jako draci,
ocásky mají odkládací.

Komínem jak by prolézala
a měla kožich plný sazí,
je tato velká černá kočka,
co se tu na obrázku plazí.

Pořádně by se ovšem zmýlil,
kdo zavolal by: Pojď sem, čiči!
Puma je šelma kočkovitá,
zvyky má ale nekočičí.

Náramně moudrý pták je sova
a marně pro ni hledám slova.

Docela nevšímá si lidí,
ačkoliv potmě dobře vidí.

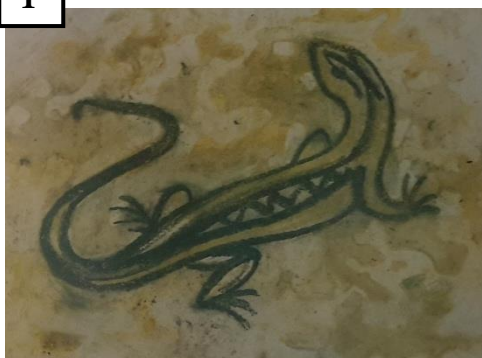
Ve dne jí bývá dlouhá chvíle,
je učená a nosí brýle.

Všelicos probíhá jí v mysli
a nikdo neví, co si myslí.

Co nepálí ji, nezebe,
nechá si moudře pro sebe.

Prohlédněte si následující ilustrace a rozhodněte, ke kterým básničkám patří. Číslo obrázku napište vždy k básničce.

1

2

3

Zahrajte si na Jana Skácela.

K obrázku kosa zkuste vymyslet
krátkou básničku alespoň o 4 verších:

4.2 Návrh hodiny literární výchovy č. 2

4.2.1 Metodický list

Téma: PRAVOPIS

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace

Cílová skupina: Žáci 6. ročníku základní školy

Výukový cíl: Pravopis přídavných jmen měkkých, určování slovních druhů a mluvnických kategorií

Výchovný cíl: Vztah k mateřskému jazyku, ponaučení, abychom nezanedbávali pravopisná cvičení, podporování kladného vztahu k přírodě

Metody a formy výuky: Práce s tištěným textem, Samostatná práce, Hromadná výuka

Mezipředmětové vztahy: Přírodopis, zeměpis, český jazyk

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova (kreativita, komunikace, hodnoty), výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (Evropa a svět nás zajímá, Objevujeme Evropu a svět)

Klíčové kompetence: Kompetence k učení, kompetence k řešení úkolů, kompetence sociální a personální, kompetence komunikativní

Motivace: Hra šibenice (výsledné slovo PRAVOPIS) a následné aktivizující otázky: Máte rádi pravopisná cvičení? Činí vám pravopis problém?

Pomůcky: Pracovní list č. 2

Časová dotace: 45 minut

Pokyny pro učitele, průběh hodiny:

1. Uvedení práce s textem hrou „šibenice“. Výsledné slovo – PRAVOPIS
2. Navázání na výsledné slovo aktivizujícími otázkami:
„Máte rádi pravopisná cvičení?“
„Jde vám pravopis, nebo vám činí problémy?“
3. Rozdání pracovních listů. Prvním úkolem žáků je přečtení básně.
4. Zadáání úkolu č. 1. *„Zahrajete si na učitele. Přečtete si básničku ještě jednou, najdete v ní pravopisné chyby, podtrhněte je a opravte.“*
5. Kontrola úkolu č. 1. Řešení viz *Řešení pracovního listu č. 2.*

6. Zadání a kontrola úkolů č. 2 a 3. Žáci určí slovní druhy ve zvýrazněných verších a následně mluvnické kategorie slov ryby/rybí. Cílem úkolů je upozornit na rozdíl mezi podstatným jménem rodu ženského *ryby* a přídavným jménem měkkým *rybí*.
7. Prostřednictvím úkolu č. 4 si žáci upevní rozlišování mezi podstatným jménem a přídavným jménem. Možno ověřit pouze ústně.
8. Ústní zhodnocení úkolu č. 5. Žáci se zamyslí nad významem slovesa zhrdat. Učitel se na základě předchozí interpretace dvojverší pokusí vyvolat diskuzi na téma „pravopis je důležitý, proč bychom ho měli procvičovat“.
9. Učitel se zeptá žáků, zda někdy byli rybařit (například s rodiči či prarodiči). Poté jim položí otázku, jaké znají druhy ryb. Tím naváže na cvičení č. 6, které uvede jak možnost ověřit si, zda ovládají pravopis. Zároveň se ve cvičení setkají s různými druhy ryb, které mohou nalézt v českých rybnících či řekách. Po kontrole cvičení vybidne žáky, aby spočítali, kolik druhů ryb se v básni nachází. Odpověď je pět – candát, kapr, pstruh, podoustev, bělice. Následně jim promítne obrázky těchto ryb a položí otázku, jaké znají další.
10. Učitel položí žákům dotaz, co autor mínil názvem básně *To jenom ryby dovedou*. Odpovědí je schopnost mávat ploutvemi a plavat pro i proti proudu potoka či řeky. Poté naváže básní Hádanka v úkolu č. 7, v níž jsou vynechaná slova. Úkolem žáků je přečíst si text a doplnit do básně vhodná slova, aby báseň dávala smysl.
11. Následně učitel vyzve žáky, aby si nejdříve vyměnili své básně ve dvojicích a porovnali si vzájemně doplněná slova. Poté několik žáků, učitel jejich počet posoudí dle zbývajících času hodiny, přečte před třídou svoji verzi básně. Úkolem ostatních je poslouchat, zda spolužák, který právě čte svoji báseň, doplnil na konkrétní místo v textu stejné slovo.
12. V úplném závěru hodiny se žáci zamyslí nad poslední otázkou v pracovním listu „*Poznáte, kdo je autorem ilustrací k básním, se kterými jsme se dnes setkali?*“ Odpovědí je jméno Josefa Čapka. Učitel žáky seznámí s jeho osobou, a případně jim ukáže další ilustrace, ke kterým Jan Skácel složil básně pro děti o zvířatech.

4.2.2 Pracovní list

Jan Skácel - JAKÉ MÁ RYBA I

Pod mostem plují němé ribi
a dopouští se hrubé chyby,
kdo pravopisem hrdě zhrdá.

Ve slově ryby i jsou tvrdá,
jedno y ovšem správně chybí
v polévce, již se říká rybí.

Kdo se chce vyvarovat chyby,
napsati musí: němé **ryby**.

1. **Zahrajte si na učitele** – najděte pravopisné chyby v básničce, podtrhněte je a opravte.
2. **V podtržených verších určete slovní druhy.**
3. **U tučně vyznačených slov v básničce určete mluvnické kategorie.**

rybí –

ryby -

4. **Vymyslete větu, ve které použijete tvar ryby a větu, ve které použijete tvar rybí.**

5. **Jaký je význam slovesa „zhrdat“?** Co autor Jan Skácel myslel dvojverším „*a dopouští se hrubé chyby, kdo pravopisem hrdě zhrdá*“? Jaké z toho pro nás plyne ponaučení?
6. **Doplňte i/y v další básničce o rybách Jana Skácela:**

To jenom ryb__ dovedou
Jan Skácel

Candát, kapr a ti druz__,
v bystré vodě hb__tí pstruz__,
podoustve a bělice,
plavou velmi velice.

Ryb__ nejsou jako lidi
a dovedou hned v tu chvíl__,
ve které se narodil__,
ploutvem__ patřičně mávat,
po proudu i proti plavat.

7. Hádanka

Jan Skácel

Hádanka malá jako _____,

ať _____, kdo to ví:

proč vlastně mají ryby _____,

proč nejsou vůbec bez _____?

Ty _____ nejsou pro nic za nic

a slouží rybám jako vesla,

aby se rybám hezky plulo,

aby je _____ voda nesla.

Poznáte, kdo je autorem ilustrací k básním, se kterými jsme se dnes setkali?

4.3 Návrh hodiny literární výchovy č. 3

4.3.1 Metodický list

Téma: ZVUKOVÁ STRÁNKA JAZYKA

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace

Cílová skupina: Žáci 7. ročníku základní školy

Výukový cíl: Žák zná pravidla shody přísudku s podmínkem, dokáže je aplikovat. Žák je schopen určit slovo, ve kterém dochází ke spodobě znělosti, má přehled o samohláskách, o znělých a neznělých souhláskách, aplikuje tyto znalosti při řešení úkolů.

Výchovný cíl: Žák upevňuje vztah k mateřskému jazyku, k přírodě v podobě zvířat a rostlin.

Metody a formy výuky: Práce s tištěným textem, samostatná práce, hromadná výuka

Mezipředmětové vztahy: Český jazyk, přírodověda

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova (kreativita, řešení problémů), environmentální výchova (vztah člověka k prostředí)

Klíčové kompetence: Kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální

Motivace: Palindromy

Pomůcky: Pracovní list č. 3

Časová dotace: 45 minut

Pokyny pro učitele, průběh hodiny:

1. Učitel začne práci s listem motivací v podobě jazykové hry. Napíše na tabuli velkými tiskacími písmeny dva složitější palindromy:

KUNA NESE NANUK

ALE JAK TA KATKA JELA

2. Úkolem žáků je rozklíčovat palindromy a vymyslet vlastní slova, spojení či věty, které se čtou zepředu i zezadu stejně.

Možná řešení: oko, Anna, kajak, ležel, mečem, nejen, nesen.

3. Rozdání pracovních listů. Učitel uvede práci navázáním na úvodní motivaci tím, že si žáci na začátku hodiny hráli se samohláskami a souhláskami, a tomu se budou

ve zbytku hodiny dále věnovat. Zadá samostatnou práci. Žáci si přečtou úryvek z básně a doplní i/y a í/ý na vynechaná místa. Řešení viz Řešení pracovního listu č. 3.

4. Kontrola samostatné práce. Vybraní žáci postupně přečtou krátký úsek ukázky a určí doplněnou samohlásku.
5. Zadání úkolu č. 1. Žáci v ukázce hledají slova, ve kterých je krátká i dlouhá samohláska. Hromadné řešení úkolu, učitel dbá na to, aby si žáci napsali alespoň tři příklady.
6. Zadání samostatné práce. Žáci si pečlivě přečtou ukázkou, vyhledají všechna slova, ve kterých dochází ke spodobě znělosti. Poté provedou fonetickou transkripci.
7. Kontrola úkolu č. 2. Žáci provedou fonetickou transkripci rovněž na tabuli pro přesnější kontrolu.
8. Zadání úkolu č. 3. Žáci si uvědomí, za jakých podmínek jsou písmena r a l slabikotvorná. Hledají v ukázce příklady. Kontrola úkolu.
9. Zadání úkolu č. 4. Žáci první část úkolu splní hromadně. Tvar slova *letu* žáci převedou do tvaru 1. pádu *let*. Zamyslí se nad slovem, které se stejně vyslovuje, ale jinak píše. Dvojice slov *let – led* se zapíše na tabuli, aby žáci viděli rozdíl. Poté samostatně vymyslí větu pro každý tvar zvlášť. Kontrola hromadnou formou, vybraní žáci čtou své příklady vět.
10. Zadání úkolu č. 5. Žáci samostatně rozhodnou o správnosti tvrzení. Kontrola úkolu. Žáci pod vedením učitele důsledně vysvětlují správnost či nesprávnost jednotlivých tvrzení.
11. Cílem šestého úkolu je rozvíjení kreativity žáků. Zamyslí se nad slovy, která se skládají pouze ze souhlásek. Následující hromadná kontrola poslouží také jako inspirace pro žáky, kterým se úkol nepodařilo splnit.

4.3.2 Pracovní list

USPÁVANKA S JEDNONOHEM A STONOŽKOU

Jan Skácel

Jednonoh a stonožka
byl__ spolu na v__ letě
jednou v létě,
jednou v létě,
jednou v létě v neděl__ ,
a co všechno viděl__ :

Podél cesty jabloně,
tolik jablek,
tolik jablek
leželo pod strom__ v trávě,
obil__ už vymetalo,
plné chrp,
a létal rorýs,
léto bylo v plné slávě,
ticho padlo na motýl__ ,
na lukách se pásł__ kráv__ ,
peří rozkládal__ páv__ ,
vážky v letu vodu pil__ .

1. Najděte v ukázce alespoň tři slova, ve kterých je krátká i dlouhá samohláska.

2. Vypište slova, ve kterých dochází ke spodobě znělosti. Do hranatých závorek napište jejich výslovnost.

3. Je v ukázce slovo, ve kterém je slabikotvorné r nebo l? Napište ho:

4. Slovo v „letu“ převed'te do 1. pádu. Má toto slovo svoji dvojici, která se stejně vyslovuje, ale jinak píše? Vymyslete s každým tvarem jednu větu.

5. Rozhodněte, zda jsou následující tvrzení pravdivá:

Písmeno „r“ ve slově krávy je slabikotvorné.	ANO – NE
Hlásky b, v, d, d', z, ž, g, h jsou párové znělé.	ANO – NE
Spisovná výslovnost slova „jablko“ je [jabko].	ANO – NE
Hlásky r, l, m, n, ň, j jsou jedinečné znělé.	ANO – NE

6. Uved'te slova, která se skládají pouze ze souhlásek:

4.4 Návrh hodiny literární výchovy č. 4

4.4.1 Metodický list

Téma: RÝMY

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace

Cílová skupina: Žáci 7. ročníku základní školy

Výukový cíl: Druhy rýmů - střídavý, sdružený, obkročný, přerývaný, rýmové schéma

Výchovný cíl: Budování kladného vztahu ke zvířatům, přírodě obecně

Metody a formy výuky: Práce s tištěným textem, samostatná práce, skupinová práce, hromadná výuka

Mezipředmětové vztahy: Přírodopis

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova (kreativita, komunikace), environmentální výchova (vztah člověka k prostředí)

Klíčové kompetence: Kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální

Motivace: Úvodní hra se slovy – skládání slov z omezeného počtu písmen

Pomůcky: Pracovní list č. 4, lepidlo

Časová dotace: 45 minut

Pokyny pro učitele, průběh hodiny:

1. Úvodní motivace v podobě hry. Učitel napíše na tabuli písmena R, M, D, H, V, L, A, Á, E, U, Y, Ý. Žáci si připraví papír a psací potřeby. Učitel uvede aktivitu instrukcemi: *„Budu vám stopovat přesně tři minuty. Vaším úkolem je vymyslet z písmen na tabuli co nejvíce podstatných jmen, ne však vlastní jména. Slova mohou být v jednotném i množném čísle. Každé písmeno můžete použít pouze jednou.“*

Možné řešení: rým, rýmy, rýma, hlavy, duha, duhy, med, medy, láva, mrav, mravy, vláda, vlády, lad, leh, hlad, led, luhy, ledy, výhra, výhry, larva, larvy, lem, lemy, var, rám, rámy...

Po třech minutách učitel zastaví žáky, kteří si spočítají svá slova, žák s nejvyšším počtem svá slova přečte.

2. Učitel naváže na předchozí aktivitu. Upozorní žáky, že v soutěži bylo možné vymyslet slova rým, rýmy. Zeptá se na následující otázky:

„Co je to rým?“

„Jak ho poznáme?“

„Kde ho najdeme?“

Učitel žáky vyzve, aby uváděli příklady rýmů, které je zrovna napadnou.

Učitel řekne třídě slovo, na které se žáci pokusí vymyslet vlastní rýmovou dvojici:

zima – rýma, prima, klima

léto – je to, této, vjeto

škola – volá, kola, zdola

nebe – zebe, sebe, tebe

3. Zadání skupinové práce. Instrukce: „*Budete pracovat ve skupinách. Každý žák dostane pracovní list a také kartičky, na kterých budou druhy rýmů a konkrétní rýmové schéma. Každá skupina si postupně přečte čtyři krátká čtyřverší na svých pracovních listech. Společně určíte, o který druh rýmu a schéma se jedná. Názvy přiřadíte do rámečků nad jednotlivými básničkami.*“
4. Rozdělení žáků do skupin, rozdání pracovních listů a kartiček, zahájení skupinové práce.
5. Kontrola úkolu. Nalepení kartiček s názvy do jednotlivých polí.
6. Ukončení skupinové práce, zadání samostatné práce. „*Nyní se podívejte na třetí čtyřverší o veverce. Autor záměrně vynechal v celé básni interpunkci. Pokuste se doplnit čárky a tečky na správná místa. Nezapomeňte, že píšeme-li větu, musíme také dbát na velká písmena na jejím začátku.*“ Žáci budou také upozorněni, že báseň o veverce pochází ze sbírky Naděje s bukovými křídly, ve kterých autor nedával svým čtyřverším žádné názvy. Proto jim tam zůstane místo vynechané, mohou se ale pokusit vymyslet ke čtyřverší vlastní název.
7. Po hromadné kontrole předchozího úkolu zadá učitel úlohu č. 1. „*K osmi slovům v tabulce doplňte alespoň dva libovolné rýmy, které vás napadnou.*“
8. Ústní kontrola úkolu č. 1, ke každému slovu uvedou příklad pouze dva či tři žáci. Ostatní se mohou dále inspirovat a dopisovat si další zajímavé rýmy, které je k danému slovu zaujaly.

9. Zadání úkolu č. 2. „*Procvičili jsme si druhy rýmů, teď je na vás, abyste si ověřili, zda víte, jak vypadá rým střídavý. Váš úkol je vymyslet čtyři krátké verše, ve kterých použijete právě střídavý rým a také slova, ke kterým jste ve cvičení č. 1 doplňovali vlastní rýmy.*“ Upozornění, že je nutné použít slova kdekoli ve verši, nemusí jít o rým na konci verše.
10. Prezentace některých čtyřverší, která žáci vymysleli. Učitel během práce žáků chodí po třídě a snaží se vytipovat povedené příklady, které by mohly inspirovat ostatní žáky.
11. Zadání úkolu č. 3. Žáci si přečtou část básně *Sladký sen*. Pokusí se dopsat posledních pět veršů básně, které chybí. Cílem je, aby žáci pochopili, co se odehrává v básni. Autor popisuje svět, který je celý z požitelných sladkostí. Jedná se o sen dítěte, záměrně je ukázka ukončena dvojverším o probuzení ze snu. Žáci by měli reagovat na tuto skutečnost a logicky navázat.
12. Prezentace tvorby žáků. Porovnání s originálem, zda žáci byli schopni přiblížit se původní části básně. Žáci se rovněž pokusí o pojmenování básně na základě jejího obsahu.

4.4.2 Pracovní list

BÁSEŇ	DRUH RÝMU	SCHÉMA
<div style="border: 1px solid black; height: 120px; width: 250px;"></div>	<div style="border: 1px solid black; height: 40px; width: 230px;"></div>	<div style="border: 1px solid black; height: 40px; width: 170px;"></div>
<div style="border: 1px solid black; height: 120px; width: 250px;"></div>	<div style="border: 1px solid black; height: 40px; width: 230px;"></div>	<div style="border: 1px solid black; height: 40px; width: 170px;"></div>
<div style="border: 1px solid black; height: 120px; width: 250px;"></div>	<div style="border: 1px solid black; height: 40px; width: 230px;"></div>	<div style="border: 1px solid black; height: 40px; width: 170px;"></div>
<div style="border: 1px solid black; height: 120px; width: 250px;"></div>	<div style="border: 1px solid black; height: 40px; width: 230px;"></div>	<div style="border: 1px solid black; height: 40px; width: 170px;"></div>

1. Doplňte rým do dvojice:

noha-

rým-

ráno-

svítí-

daří-

kdyby-

tichý-

sází-

2. Vymyslete libovolné čtyřverší, ve kterém použijete střídavý rým a také alespoň 4 slova z úkolu č. 1 (noha, rým, ráno, svítí, daří, kdyby, tichý, sází):

3. Přečtěte si následující báseň. Posledních pět veršů se ztratilo. **Dokončete proto báseň místo Jana Skácela.** Jaký byste jí dali název? Porovnejte s originálem.

Pole jsou zoraná a hnědá
a brázdy rovné jako klády
z nugátu nebo z čokolády.
Dětem to ovšem spátí nedá
a často se jim v noci zdává,
že z marcipánu je i tráva
a stromy ze sladkého dříví.
Ráno probudí se a diví,
že skutečnost je zcela jiná.

4.5 Návrh hodiny literární výchovy č. 5

4.5.1 Metodický list

Téma: SMRT

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace

Cílová skupina: Žáci 8. ročníku základní školy

Výukový cíl: Žák se seznamuje s tématem smrti v poezii, je schopen interpretovat báseň a hovořit o tématu smrti v souvislosti s tradicemi náboženství i jazykovými prostředky v literatuře

Výchovný cíl: Žák je schopen hovořit o tématu smrti, které bylo vybráno záměrně, neboť často bývá tabuizováno, žák se seznamuje s tradičními kulturními hodnotami, respektuje názory druhých

Metody a formy výuky: Práce s tištěným textem, hudební ukázkou a videoukázkou, samostatná práce, skupinová práce, hromadná výuka

Mezipředmětové vztahy: Český jazyk, hudební výchova, občanská výchova, dějepis, výpočetní technologie

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova (sebepoznání a sebepojetí, poznávání lidí, hodnoty, postoje, kreativita, komunikace), multikulturní výchova (kulturní diference, lidské vztahy)

Klíčové kompetence: Kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální

Motivace: Hudební ukázka - píseň Mrtví ve zpracování Jiřího Pavlici a Hradišťanu

Pomůcky: Pracovní list č. 5, hudební ukázka a videoukázka písně Mrtví⁴⁷ ve zpracování Jiřího Pavlici a Hradišťanu

Časová dotace: 45 minut

Pokyny pro učitele, průběh hodiny:

1. Žáci si přečtou báseň, hledají její téma. Viz *Řešení pracovního listu č. 5*.

⁴⁷ SKÁCEL, Jan. *O slunovratu: ... o tom co bývalo a znovu kdysi bude*. Brno: Indies Records, 2004, 1 videodisk (DVD).

2. Zadání úkolu č. 2. Žáci se na základě odpovědi na předchozí otázku snaží pochopit a následně interpretovat postoj autora ke smrti, jenž vyjadřuje prostřednictvím básně.
3. Kontrola úkolu č. 2. Viz Řešení pracovního listu č. 5.
4. Žáci se pokusí odpovědět na otázky. Učitel jejich odpovědi doplní a uvede do širších souvislostí. Křesťané ve smrti nevidí konec, věří ve věčný posmrtný život, v setkání s Kristem po smrti. Východní náboženství, např. buddhismus, hinduismus, věří v reinkarnaci. Možnost položit žákům otázku: „Co si představujete pod pojmem reinkarnace?“
5. Hromadné zodpovězení otázky č. 4. Jde o Památku zesnulých, lidově Dušičky. Učitel žákům přiblíží širší kontext. Památka zesnulých navazuje na křesťanský svátek Všech svatých, který připadá na 1. listopadu. Tento svátek sahá už do dob pohanských, protože v dávných dobách začínal pro některé kultury nový rok 1. listopadu.
6. Zadání samostatné práce, úkolu č. 5. Učitel uvede příklad, aby si byl jistý, že žáci rozumí zadanému úkolu.
7. Kontrola samostatné práce. Žáci budou postupně jmenovat frazémy a idiomy a vysvětlovat je.
8. Učitel žákům zadá úkol č. 6. Poslechnou si zhudebněnou báseň, a pokusí se vymyslet vlastní návrh videoklipu k této skladbě. Své nápady si zapíší. Poté si skladbu poslechnou ještě jednou. Učitel následně rozdělí žáky do skupin, aby si sdělili a ujednotili své nápady. Žáci by měli být upozorněni na skutečnost, že by téma smrti neměli ve svých návrhách zesměšňovat, přesto by se měli snažit o kreativní nápady.
9. Jednotlivé skupiny před třídou odprezentují své návrhy. Poté učitel pustí originální videoklip, aby jej porovnali se svými návrhy.

Další možné využití tohoto pracovního listu: Učitel po domluvě s vyučujícím předmětu výpočetní technologie žákům zadá, aby vymysleli, natočili, sestříhali a třídě přehráli svůj vlastní videoklip ke zhudebněné básni Mrtví. Mohou uspořádat promítání pro další třídy, kterým představí své práce.

4.5.2 Pracovní list

Mrtví

Jan Skácel

Stále jsou naši mrtví s námi
A nikdy vlastně nejsme sami

A přicházejí jako stíny
Ve vlasech popel kusy hlíny

Tváře jakoby rozmazané
A přece jen je poznáváme

Po chrpách které kvetly loni
slabounce jejich ruce voní

Tiše mne zdraví jako svého
hrbáčka času přítomného

1. **Jaké je téma básně?**
2. **Jak autor k tématu smrti v básni přistupuje?**
3. **Víte, jak k smrti přistupují křesťané? Jak je smrt vnímána v jiných náboženstvích?**
4. **Jak se nazývá svátek, kdy uctíváme zemřelé? Má svůj lidový název? Na který den v roce připadá?**
5. **Vymyslete co nejvíce frází a idiomů, ve kterých je obsaženo slovo smrt. Vysvětlete jejich význam.**
6. **Nyní si poslechnete tuto zhudebněnou báseň Jana Skácela. Vymyslete, jak by vypadal videoklip k této zhudebněné básni.**

4.6 Návrh hodiny literární výchovy č. 6

4.6.1 Metodický list

Téma: PANTOMIMA

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace

Cílová skupina: Žáci 8. ročníku základní školy

Výukový cíl: Žák je schopen interpretovat báseň a ztvárnit ji pantomimicky a dramaticky, rozvíjí svoji kreativitu a schopnost spolupráce ve skupině

Výchovný cíl: Žák respektuje autory básní jiných národností; rozvíjí estetické cítění a snahu vyjádřit se prostřednictvím zdramatizované scény

Metody a formy výuky: Práce s tištěným textem, skupinová a hromadná výuka

Mezipředmětové vztahy: Dramatická výchova

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova (kreativita, mezilidské vztahy, komunikace, kooperace)

Klíčové kompetence: Kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální

Motivace: Hra pantomima – pohádky a pohádkové postavy, Laťkový plot Christiana Morgensterna

Pomůcky: Pracovní list č. 6

Časová dotace: 45 minut

Pokyny pro učitele, průběh hodiny:

1. Úvodní motivace. Žáci se rozdělí na skupiny po šesti. Každý žák dostane dvojverší z následující básně Christiana Morgensterna, která obsahově koresponduje s básní Jana Skácela, jež se v této hodině objeví.

Úkolem žáků bude pokusit se báseň sestavit za sebou. Poté si každý žák vezme do ruky jedno dvojverší a společně se postaví do řady tak, jak sestavili báseň pomocí papírků, které mají v ruce. Skupiny si tak vzájemně porovnají, zda spolužáci na stejném místě v řadě mají stejné verše v daném pořadí. Budou-li se lišit, pokusí se vzájemně rozhodnout, která varianta je správně, výslednou podobu porovnají s originálem.

Lat'kový plot **Christian Morgenstern**

Byl jeden plot, stál opuštěn,
skrz tyčky bylo vidět ven.
Architekt, který odhad měl,
když v podvečer tu osaměl,
mezery tyčkám vzal a šel
a velký dům z nich vystavěl.
Plot přitom stál jak hloupý strýc,
kolem tyček už neměl nic.
Prázdným vzhledem se sprostý zdál.
Proto jej senát zrušit dal.
Architekt tomu bylo hej,
plách v Es Es Er či Jú Es Ej.

2. Po úvodní motivaci si žáci připomenou pravidla pro pantomimu. Učitel poté vybere jednoho ze žáků, který si jako první vylosuje pohádku či pohádkovou postavu, kterou bude před třídou předvádět. Kdo jako první uhádne, střídá předvádějího.
Náměty ke ztvárnění: princezna, drak, čert, král, šašek, loupežník, trpaslík, Princezna se zlatou hvězdou na čele, Bob a Bobek, Hrnečku vař.
3. Učitel žáky rozdělí do čtyř skupin. Dvě skupiny dostanou pro následující aktivity Skácelovu báseň pro děti *Jak se staví plot*, další dvě skupiny báseň *Pod jabloní*.
4. Úkolem žáků je přečíst si důkladně svoji přidělenou báseň, a poté vymyslet, jak ji pantomimicky ztvárnit. Pravidlem je, že se musí zapojit všichni žáci skupiny.
5. V básni *Jak se staví plot* se nabízí příležitost zapojit velké množství žáků například jako tyčky u plotu. V básni *Pod jabloní* lze uplatnit více žáků v roli „tisíce zpívajících kosů kolem“.
6. Po vypršení času na přípravu skupiny postupně předvedou svá vystoupení. Ostatní budou hádat, co se před tabulí odehrává. Žáci jsou seznámeni s tím, že dvě skupiny mají stejnou báseň ke zpracování, netuší však, co je tématem druhé básně.
7. Použité básně patří do Skácelovy tvorby pro menší děti, pro 8. ročník základní školy byly vybrány, protože žákům poskytují příležitost spatřovat v nich děj a rozvíjet fantazii na příslušné úrovni. Toto se týká především posledního úkolu, ve kterém pokračují v práci s ukázkou, kterou obdrželi pro předchozí úlohy. Posledním úkolem žáků ve skupinách je převést báseň do podoby dramatického textu, a zdramatizovanou báseň

poté předvést před třídou. Mohou si vymyslet postavy, které budou vhodné do příběhu či mohou nechat promlouvat neživé věci (plot, jabloň). Protože se tento úkol plní v rámci jedné vyučovací hodiny, mohou mít žáci na papírech své dialogy.

4.6.2 Pracovní list

Jak se staví plot **Jan Skácel**

Jedna tyčka, druhá tyčka,
třetí tyčka, potom kůl,
čtvrtá napříč jako příčka,
hned tu máme plotu půl.

Druhou půlku uděláme
jako první plotu půl,
pátou tyčku k šesté dáme,
další příčku, další kůl.

Dřív než vítr plůtek sklátí,
nahrneme ke kůlům zem,
a až bude pevně státi,
honem ten plot přelezem.

Pod jabloní **Jan Skácel**

Nejprve vykopali jamku,
pak nahrnuli kopeček
a na zahrádce pod jabloní
udělali hrobeček.

V něm leží ptáček a je němý
a umklý, a přece měl
hlas jako stříbro, tolik zpíval,
až znavil se a oněměl.

Teď spí v sadě pod jabloní
a tisíc kosů kolem zpívá
a on v té jamce naslouchá jim
a tichý je a odpočívá.

4.7 Návrh hodiny literární výchovy č. 7

4.7.1 Metodický list

Téma: KOLOBĚH ŽIVOTA – INTERPRETACE BÁSNÍ

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace

Cílová skupina: Žáci 9. ročníku základní školy

Výukový cíl: Žák je schopen interpretovat báseň, seznamuje se s koloběhem přírody a života člověka. Rozvíjí svoji kreativitu, motorické schopnosti

Výchovný cíl: Žák posiluje vztah k přírodě

Metody a formy výuky: Práce s tištěným textem, hudební videoukázkou, samostatná práce, skupinová práce, hromadná výuka

Mezipředmětové vztahy: Přírodověda, hudební výchova, výtvarná výchova, pracovní činnosti

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova (kreativita, komunikace), environmentální výchova (vztah člověka k prostředí)

Klíčové kompetence: Kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální

Motivace: Hudební videoklipy – básně Jana Skácela (Vteřina v lednu, Stopadesátý sonet o jaru, Krátký popis léta, Sonet o lásce a modrém portugalu) zpracované hudebním uskupením Hradišťan

Pomůcky: Pracovní list č. 7, hudební ukázky a videoukázky⁴⁸ písní Vteřina v lednu, Stopadesátý sonet o jaru, Krátký popis léta, Sonet o lásce a modrém portugalu ve zpracování Jiřího Pavlici a Hradišťanu

Časová dotace: 45 minut

Pokyny pro učitele, průběh hodiny:

1. Práce s hudebními videoukázkami. Žáci postupně zhlédnou ukázky ze čtyř videoklipů, zhudebněných básní Jana Skácela. Úkolem žáků je přiřadit jednotlivé ukázky k ročním obdobím. Učitel zadá úkoly dle následujících instrukcí: „*Poznamenáte si, ke kterým*

⁴⁸ SKÁCEL, J., pozn. 47

ročním obdobím skladby patří.“ Učitel rovněž zdůrazní, že žáci ukázky pečlivě sledují a dělají si poznámky s cílem zachytit motivy vztahující se ke konkrétním ročním obdobím, jež jsou vyjádřeny ve videoklipech. Učitel dbá na to, aby žáci neviděli názvy jednotlivých ukázek.

2. Žáci zhlédnou první ukázkou, odpoví na otázky.
3. Kontrola odpovědí žáků pro zhlédnutí první ukázky:
Řešení: Roční období – zima.
Motivy: Krajina pokrytá sněhem, rozkrajování jablka, ticho v krajině, zimní oblečení
4. Žáci zhlédnou druhou ukázkou.
5. Kontrola odpovědí žáků pro zhlédnutí druhé ukázky:
Řešení: Roční období – jaro.
Motivy: Louky, květiny, stromy v rozkvětu, hnízda ptáků, slunce, probouzení krajiny
6. Žáci zhlédnou třetí ukázkou.
7. Kontrola odpovědí žáků pro zhlédnutí třetí ukázky:
Řešení: Roční období – léto.
Motivy: Úroda, plody stromů, letní oblečení, výlet na řece, slunce
8. Žáci zhlédnou čtvrtou ukázkou.
9. Kontrola odpovědí žáků pro zhlédnutí čtvrté ukázky:
Řešení: Roční období – podzim.
Motivy: Zbarvená příroda, úroda, vinohrady, víno
10. Ukázky byly záměrně vybrány v daném pořadí. Učitel žáky po zhlédnutí poslední ukázky vyzve, aby ještě jednou zopakovali motivy, roztřídili je a zaměřili se pouze na ty, které souvisejí přímo s přírodou:
11. Řešení: sníh, krajina spí; příroda se probouzí; příroda plodí, je rozkvetlá; příroda je zbarvená, listí opadá, dozrávají poslední plody, slunce slábne.
12. Učitel postupně s odkazem na předchozí aktivity žáky dovede k tomu, aby si uvědomili, že se jedná o koloběh v přírodě. Tuto skutečnost se poté žáci pokusí obecně aplikovat na lidský život a sestaví ústně koloběh člověka:
Řešení: narození, dospívání, dospělost, stárnutí, smrt.
13. Rozdělení žáků do čtyř skupin. Každá skupina dostane jeden pracovní list s jednou básní (mezi skupiny se rozdělí zhudebněné básně z úvodní motivace).

14. Na základě předchozích úkolů si každá skupina na pracovní list zapíše, o které roční období se jedná a pečlivě si přečte svoji báseň.
15. Poté žáci dané skupiny vymyslí k básni vlastní název. Po splnění tohoto úkolu skupiny postupně seznámí ostatní s jejich návrhem názvu. Ostatní skupiny mohou reagovat, upravit jej či vymyslet svůj. Na závěr tohoto úkolu učitel žákům přečte původní názvy básní, žáci je porovnají se svými.
16. Učitel zadá skupinám samostatnou práci, žáci v rámci skupin vypracují úkoly k textu.
17. Hromadná kontrola zadaných úkolů. Viz *Řešení pracovního listu č. 7*. Otázky zodpoví jako první skupina, která pracovala s básní *Vteřina v lednu*. Ostatní žáci budou vyzváni, aby si dělali poznámky u těch odpovědí, které by sami nevěděli a týkají se literární výchovy obecně. Takovým příkladem je schéma sonetu či rýmová schémata.
18. Postupně své odpovědi představí všechny skupiny tak, aby na sebe navazovaly dle střídání ročních období (*Vteřina v lednu* – *Stopadesátý sonet o jaru* – *Krátký popis léta* - *Sonet o lásce a modrém portugalu*). Některé z otázek pro různé skupiny jsou totožné, čímž je urychlena kontrola úkolů.
19. Zadání skupinové práce, propojení s výtvarnou výchovou a pracovními činnostmi. Žáci zhlédli videoklipy ke zhudebněným veršům, pracovali s texty básní, interpretovali je. Společně se v rámci skupiny zamyslí nad tím, jak využít motivů obsažených v básni pro vytvoření koláže. Zapojí svoji fantazii a použijí nejrůznější techniky – kreslení, malování temperami, stříhání, lepení a další.
20. Zaznamenají si své návrhy, aby je následující hodinu zpracovali (případně po domluvě s vyučujícími výtvarné výchovy či pracovních činností v rámci jejich hodin). Výsledná díla žáci ve skupinách na konci navazující hodiny představí třídě a popíší, jaké motivy je inspirovaly, co jejich koláž konkrétně představuje, a jaké techniky použili.

4.7.2 Pracovní list

Skupina č. 1

Vlastní název básně:

Původní název básně:

Autor: Jan Skácel

A den je tichý, křehký jako skořápka.
Uvnitř je slunce, také celé bílé.

I sníh je bílý, stromy, střechy, sníh.
I tato vteřina, i tato bílá chvíle.

Vypracujte následující úkoly:

- 1. Vysvětlete symboliku bílé barvy v básni.**
- 2. Najděte v básni přirovnání, vysvětlete jeho význam.**
- 3. O který rým se v básni jedná? Napište jeho schéma. Které další rýmy znáte?**

Skupina č. 2

Vlastní název básně:

Původní název básně:

Autor: Jan Skácel

Jaro tak křehké
až se světlo láme
pomalu
slimáčími růžky

se odhodlává tráva
listí má prsty
k zemi svěšené
a ráno nepřestává

po celý den
a trvá přes půlnoc
a do poslední chvíle

na větvi hlohu
zpívá v dešti kos
a šílený je.

Vypracujte následující úkoly:

- 1. O který lyrický útvar se jedná? Jaká je struktura tohoto útvaru?**
- 2. Podtrhněte v básni důkazy o tom, že se jedná o samotný začátek jara. Spojení vysvětlete.**
- 3. Jak byste vysvětlili poslední trojverší básně?**

Skupina č. 3

Vlastní název básně:

Původní název básně:

Autor: Jan Skácel

Požáry Ze čtyř stran hoří léto
Omamně kvetou akátové háje
zelená duše vína doutná na vinicích
krvácí vlčí máky v obilí

Přichází tma
a po stříbrném mostě kráčí luna

Svět je jak chleba vytažený z pece
a noc ujídá

vlaštovky hbité rovnou nití
studánky k nebi přiřívají
rovný je den a slunce svítí
na rovné léto v rovném kraji

Vypracujte následující úkoly:

- 1. Jaká je nálada básně?**
- 2. Najděte v básni a) metaforu, b) přirovnání. Vysvětlete jejich význam.**
- 3. Podtrhněte v básni důkazy o tom, že se blíží období podzimu. Pokuste se jednotlivá spojení vlastními slovy vysvětlit.**

Skupina č. 4

Vlastní název básně:

Původní název básně:

Autor: Jan Skácel

A bývalo i hrozně na vinici
Na věky sami Černé hlavy vína
ležely s'até lidský život byl
peronospora marná prašivina

A přece láska jako modrá skalice
ta krásná dřina k uzoufání
nás zachránila Dozrál vinohrad
pod tíhou hroznů čas se sklání

Zas konec léta Zas je blízko k vínu
a čistý vítr zpívá o podzimu
tak jako tenkrát dávno kdysi

Ať život sklání se či nesklání
dny lásky jsou jak sklepy ve stráni
lisovny s dubovými lisy

Vypracujte následující úkoly:

- 1. O který lyrický útvar se jedná? Jaká je struktura tohoto útvaru?**

- 2. Najděte v básni spojení, ve kterých se vyskytuje nějaká barva, a vysvětlete její symboliku v souvislosti s básní.**

- 3. Jak chápete význam básně? Zkuste spolužákům vlastními slovy říci, o čem podle vás je.**

4.8 Návrh hodiny literární výchovy č. 8

4.8.1 Metodický list

Téma: ROZVRSTVENÍ NÁRODNÍHO JAZYKA

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace

Cílová skupina: Žáci 9. ročníku základní školy

Výukový cíl: Seznámení s vrstvami národního jazyka, práce s nespisovnou češtinou – slang, argot, nářečí

Výchovný cíl: Budování vztahu k rodnému jazyku v jeho různých podobách a vrstvách, vztah k rodné zemi, důraz na tradiční hodnoty (křesťanství)

Metody a formy výuky: Práce s tištěným textem, Samostatná práce, Skupinová práce, Hromadná výuka

Mezipředmětové vztahy: Zeměpis, hudební výchova, výtvarná výchova

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova (kreativita, poznávání lidí, mezilidské vztahy), multikulturní výchova (lidské vztahy, kulturní diference), mediální výchova

Klíčové kompetence: Kompetence k učení, kompetence k řešení úkolů, kompetence sociální a personální, kompetence komunikativní, kompetence občanské, kompetence pracovní

Motivace: Videoukázka Karneval - Hradišťan

Pomůcky: Pracovní list č. 8, výpočetní technika, upravená mapa České republiky, ukázky nářečí, videoukázka Hradišťan - Karneval⁴⁹

Časová dotace: 45 minut

Pokyny pro učitele, průběh hodiny:

1. Ukázka *Karneval*, lidová poezie zpracovaná hudební skupinou Hradišťan, doprovázená obrazovým materiálem, slouží jako úvodní motivace hodiny. Úkol pro žáky. „*Podívejte se na ukázku. Co se v ní odehrává? Jak se událost nazývá? Co masky symbolizují?*“

⁴⁹ SKÁCEL, J., pozn. 47

2. Rozdání pracovních listů. *„Přečtěte si ukázkou č. 1, kterou jste před chvílí slyšeli zhudebněnou. Podtrhněte všechna slova, která podle vás nepatří do vrstvy spisovné češtiny.“* Kontrola úkolu č. 1.
3. Zadání úkolu č. 2. Žáci se pokusí vysvětlit nářeční slova, která se v ukázce objevují. Řešení viz *Řešení pracovního listu č. 8.*
4. Zadání a kontrola úkolu č. 3. Řešení viz *Řešení pracovního listu č. 8.* Žákům lze uvést příbuzný tvar “jemináčku”, přiblížit toto spojení a jeho příbuzné podoby v kontextu.
5. Zadání a zodpovězení úkolu č. 4. Učitel se snaží aktivizovat žáky k diskuzi o slavení křesťanských svátků. Pokud žáci neznají okolnosti masopustu, seznámí je se základy, případně zajímavostmi slavení.
6. Aktivita vstupující do pracovního listu. Jelikož tento pracovní list slouží k procvičení a upevnění znalostí o vrstvách jazyka, mělo by práci s listem předcházet seznámení se spisovnou a nespisovnou češtinou. *„Abychom dokázali zodpovědět otázku č. 5, potřebujeme si zopakovat, které nářeční oblasti známe. Vzpomínáte si ještě, jak se tam mluví?“* Žáci budou rozděleni do skupin. Každá dostane mapu s vyznačenými oblastmi a kartičky, na nichž budou ukázky různých nářečí (viz přílohy). Na mapách budou vyznačeny indicie, jak rozklíčovat jednotlivá nářečí.
 Úkolem žáků bude přečíst si věty uzpůsobené dle konkrétních nářečních oblastí a přiřadit je. Jednotlivé oblasti jsou na mapách vyznačeny barevně, žáci proto dostanou rovněž barevné kartičky v barvách jednotlivých nářečí na mapě, to pro snazší orientaci na stole při rozřazování. Například oblast, ve které je možné setkat se s lašským nářečím, je na mapě označena zelenou barvou. Proto žáci příklady „Daj muku ze mlyna na vozik.“ a „To je hodny stryk.“ jednoduše přiřadí k zelené barvě.
7. Zadání úkolu č. 5. *„Nyní se můžeme podívat na to, z jaké oblasti pravděpodobně pochází naše ukáзка.“* Žáci budou pracovat s textem a příklady rčení, které jim pomohou otázku zodpovědět, například pomocí krátkých a dlouhých samohlásek.
8. Zadání samostatné práce. *„Nyní se přesuneme k tvorbě Jana Skácela. Přečtěte si ukázkou č. 2 a vypracujte úkoly pod textem.“*
9. Kontrola samostatné práce. Řešení viz *Řešení pracovní listu č. 8.*
10. Aktivizující otázky reflektující předchozí ukázkou. Učitel se snaží vyvolat diskuzi, aby si žáci odpočinuli od psaní a práce s textem. Učitel si dopředu zjistí, zda se na škole

pořádají například školní karnevaly a je tedy možné se žáky podrobněji rozebrat rozdíl mezi jejich masopustem a karnevalem žáků (v návaznosti na název ukázky č. 1).

11. Návrat k práci s listem. Opakování lidové slovesnosti, vrstev jazyka. Zadáání úkolů 2 až 4. V případě nedostatku času je možné zadat poslední cvičení jako domácí úkol, přičemž žáci budou mít možnost vyhledat si některá slova ve slovnících, případně na internetu. Ústní kontrola zadaných cvičení.

Podnět pro další možnosti využití pracovního listu:

Lze spolupracovat s učiteli výtvarné výchovy či pracovních činností. Na základě ukázky o masopustu mohou žáci kreativně vytvořit vlastní masky, které by si vzali na masopust.

4.8.2 Pracovní list

Ukázka č. 1

Karneval

Už sa fašank krátí,
už sa nenavráti,
jemine, domine.

Zhusta, chlapci, zhusta,
konec masopusta,
jemine, domine.

Staré baby plačú, héj,
že sa nevyskáčú, héj.

Fašanku, fašanku s červenými fúsy,
aj ten čert bachratý tancovat musí.

Jemine, domine, masopust pomine,
jemine, domine, masopust pryč.

1. **Podtrhněte všechna slova, která podle vás nepatří do spisovné češtiny.**
2. **Co znamenají následující slova?**
fašank –
nevyskáčů –
fúsy –
bachratý –
3. **Dokážete vysvětlit původ zvýrazněných slov v básni „jemine, domine“?**
4. **Ve které roční době se ukázka odehrává? Co víte o masopustu?**
5. **Ze které oblasti nářečí pochází?**

Ukázka č. 2

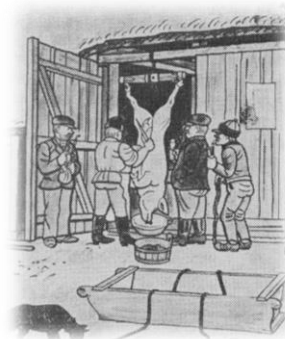
Jan Skácel - Čas zabijaček

Strýc Vybíral si kožuch oblékli
a za pás zastrčili rožek.
Dech stoupá od úst jako bílý mrak,
zacinkaly ocílky a zazvonily nože.

Už čas je, už je čas, už pod nohama praská
tenounký led na noční kaluži.
V komoře básník slivovici pije,
ťuká si s kmocháčky
na lásku, na růži.

Ač všechny keře přikryty jsou slámou,
růžička bílá přes noc rozkvetla.
Na okně zamrzlém mráz utrl ji ve tmě
a místo do vázy staví ji do světla.
Jaké je ráno, ráno za dědinou!

Krystalky jíní září na slunci
a bosou nohou přes rybník mráz jde.
Jaké je ráno, ráno za dědinou,
a jaké nebe,
chladné, veliké.

1. **Podtrhněte v textu nářeční tvary.**
2. **Co znamenají následující slova?**
kožuch –
rožek –
ocílky –
kmocháčky –
3. **Do jakého ročního období spadá podle ukázky čas zabijaček? Srovnejte s událostí v ukázce č. 1.**
4. **Ve které denní době se podle textu zabijačka odehrává? Demonstrujte na textu.**

Doplňující otázky a úkoly:

- 1. Už jste se někdy zúčastnili karnevalu nebo zabijačky? Popište spolužákům své zážitky.**
- 2. Která z ukázek patří do lidové slovesnosti? Své rozhodnutí zdůvodněte.**
- 3. Které další vrstvy nespisovné češtiny znáte?**
- 4. Následující slova zařaďte do sloupečků dle skupiny, do které patří:**

aj, bajle, chodijó, póvl, kanár, fuga, okurek, čachrovat, bedna, sardel, šmírák,
bo, laborcky, cmunda, benga, koloťuk, šumlovat, fuga

Nářečí

Argot

Slang

4.9 Aplikace v praxi

Část pracovních listů a aktivit s nimi spojených byla ověřena přímo v hodinách českého jazyka a literatury během předepsané souvislé praxe autorky této práce. Praxe se konala na základní škole Náměstí Míru v Liberci. Tato kapitola je proto stručným zhodnocením výstupů práce, přináší reflexi vyučovacích hodin, jež byly navrženy výše. Hodnocení podléhalo naplňování vzdělávacích a výchovných cílů stanovených v metodických listech, schopnosti a snaha žáků vypracovat jednotlivé úkoly a podílet se na případné diskuzi, přičemž bylo přihlíženo také k motivovanosti žáků. Ověřením prošly návrhy hodin č. 2, 3 a 8, využity byly však i aktivity určené pro další hodiny.

Ukázalo se, že žáky nejvíce motivovaly hry v úvodu jednotlivých hodin. Hra šibenice (návrh č. 2) žákům nebyla cizí a již od prvního stupně patří k jejich oblíbeným hrám používaným ve výuce. Žáky rovněž zaujalo skládání slov z omezeného počtu písmen na čas (návrh č. 4). V původním metodickém listu se nachází informace, že složená slova mohou být pouze podstatná jména, ovšem ne vlastní jména. Na základě ověření listu učitel může doplnit instrukce o upozornění, že žáci používají pouze stanovená písmena bez dalších úprav (záměna dlouhých a krátkých samohlásek, přidání či odebrání háčku) a respektují také pravopisná pravidla, tudíž nezaměňují i/y.

S odhalením palindromů (návrh č. 3) měli žáci potíže, při jejich vymýšlení si však vedli více než obstojně a našli mnoho dalších, převážně jednoslovných příkladů. Stejně úspěšně si žáci vedli u úlohy, která už nebyla součástí úvodní motivace, a to v návrhu č. 3 vymýšlení slov, která se skládají pouze ze souhlásek.

Největší problémy z testovaných pracovních listů činil žákům list č. 3 a konkrétně úkoly zaměřené na spodobu znělosti. Tento list vznikl cíleně jako opakování spodoby znělosti, kterou žáci v tu dobu probírali v hodinách českého jazyka. V úkolech naráželi na to, že si látku dosud dostatečně neosvojili, ačkoliv se mělo jednat o opakování. Návrhem na zlepšení je doporučení učitelů zaměřit se na nejproblémovější oblasti – rozlišování znělých a neznělých souhlásek a na pravidla fonetické transkripce. Poté lze vyjmout z listu pouze cvičení na problematiku jevy a znovu je v hodině použít. Učitel si tak ověří, zda došlo k posunu a zlepšení znalostí žáků.

Cvičení obsahující testování pravopisu nečinila žákům ve většině případů problémy, jednalo se o základní jevy shody přísudku s podmětem a skloňování podstatných a přídavných jmen. Ukázalo se však, že slovní zásoba žáků není příliš široká. Ze slov spadajících do roviny nářečí, argotu a slangu (návrh č. 8) nedokázali identifikovat a vysvětlit velké množství z nabízených slov, s nimiž se mohou setkat i v běžné mluvě (kanár, čachrovat, bedna). Cílem učitele by měla být snaha rozvíjet slovní zásobu žáků, přičemž se nemusí jednat pouze o zmíněné vrstvy národního jazyka, ale o výrazy hovorové češtiny, kterým žáci nejsou schopni porozumět.

Z dílčích aktivit si žáci vyzkoušeli rýmování (návrh č. 4), což jim nečinilo obtíže. V úlohách, při nichž bylo nutné vymyslet či doplnit verše, byla většina žáků schopna ve stanoveném čase napsat dostatečný počet veršů splňujících konkrétní podmínky.

Po formální stránce žáci rozuměli instrukcím v pracovních listech i při zadávání úkolů ústně. Problém časového rozložení práce se projevil pouze u listu č. 8, poslední cvičení bylo nutné vzhledem k nedostatku času zadat jako domácí úkol. Výukové a výchovné cíle se u testovaných listů i dílčích aktivit dařilo naplňovat.

Ukázalo se, že často vytyčované výchovné cíle orientované na budování a upevňování kladného vztahu k přírodě žáky oslovily, neboť u části z nich byl patrný jejich pozitivní vztah ke zvířatům i k přírodě kolem nich. Jedinou problémovou skupinou odlišující se neutrálním vztahem k přírodě a obecně nezájmem spolupracovat při testování listů byli žáci, u kterých byla zjištěna závislost na počítačových hrách a internetu, tento jev je však patrný ve většině vyučovacích předmětů.

Vzhledem k tomu, že žáci pracovali na řešení úloh k textům, diskutovali, kooperovali ve dvojicích a skupinách, docházelo tak k naplňování klíčových kompetencí, především kompetence občanské, sociální a personální, k řešení problémů a ke kompetenci komunikativní.

Závěr

Na verše moravského básníka Jana Skácela, stručné, ale hutné a myšlenkově hluboké, cílila předložená diplomová práce. Zmapování jeho života a tvorby bylo záměrem první, teoretické, části práce. Ačkoliv je Skácelovo jméno spojováno především s poezií pro dospělé, věnoval se i tvorbě pro děti a také je autorem dvou prozaických sbírek složených z tzv. malých recenzí, tedy krátkých prozaických útvarů, v nichž se vyjadřoval k nejrůznějším tématům a událostem současnosti i minulosti.

Po důkladném prostudování části básnickovy poezie vyplynulo, že ve Skácelových básních nalezneme velké množství uměleckých jazykových prostředků reprezentovaných především mnoha přirovnáními, neobvyklými metaforami či personifikací. Autor jejich pomocí vyjadřoval pro něj typické motivy, jež jsou zakořeněny v podstatě přírody a lidského bytí, mezi často opakované motivy patří dětství, smrt či koloběh v přírodě i v lidském životě.

Východiskem pro praktickou část práce se stal průzkum zaměřený na zastoupení tvorby Jana Skácela v čítankách pro druhý stupeň základní školy. Ukázalo se, že dílu Jana Skácela není věnován na stránkách čítanek dostatečný prostor, neboť některá nakladatelství nezahrnují poezii a prózu tohoto autora do svých čítanek pro všechny ročníky druhého stupně. Na základě toho bylo stanoveno východisko práce s cílem vytvořit návrhy osmi hodin literární výchovy pro druhý stupeň základní školy, přičemž pro každý ročník vznikly dva konkrétní návrhy. Výstupem diplomové práce je tak osm pracovních listů sloužících jako opora pro jednotlivé hodiny literatury, jejichž struktura je zanesena v metodických listech tvořících sadu právě s listy pracovními a s jejich řešením.

Pracovní listy lze vnímat jako doplňkový materiál pro výuku, opírají se o látku probíranou v jednotlivých ročnících, mohou tedy sloužit k procvičování dané látky či jako opakování ve vyšších ročnících. Návrhy vznikly v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem, v konkrétních hodinách tedy dochází k naplňování klíčových kompetencí, jsou zařazována průřezová témata a mezipředmětové vztahy, které jsou vzhledem k obsahu Skácelových básní velmi početné, jmenovitě se jedná o český jazyk, zeměpis, občanskou výchovu, přírodovědu, dramatickou výchovu, výtvarnou výchovu, hudební výchovu či předmět zaměřený na práci s výpočetní technikou.

Na základě výše uvedeného lze říci, že došlo k naplnění stanovených cílů v úvodu této práce. Tvorba Jana Skácela je však mnohem bohatší a nelze ji ve výuce pokrýt celou. Nabízí se množství dalších možností využití Skácelových textů v hodinách literární výchovy. To zahrnuje nejen jeho poezii, ale také prózu, která je stejně jako básnickovy verše vhodná pro učitelskou praxi na všech stupních vzdělávání.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

Primární literatura

SKÁCEL, J. A znovu láska. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Blok, 1991. ISBN 80-7029-057-9.

SKÁCEL, Jan. Básně. 1. vyd. Brno: Blok, 1996. ISBN 80-7029-124-9.

SKÁCEL, J. Básně pro děti. Vyd. 1. Brno: Blok, 1996.

SKÁCEL, J. Co zbylo z anděla. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1960.

SKÁCEL, J. Dávné proso. 1. vyd. Brno: Blok, 1981.

SKÁCEL, J. Hodina mezi psem a vlkem. 1. vyd. Praha: ČS, 1962.

SKÁCEL, J. Jedenáctý bílý kůň. 3. vyd. Brno: Blok, 1996. ISBN 80-7029-129-x.

SKÁCEL, J. Kam odešly laně. Praha: Knižní klub, 2004.

SKÁCEL, J. Kdo pije potmě víno. 1. vyd. Brno: Blok, 1988.

SKÁCEL, J. Kolik příležitostí má růže. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1957.

SKÁCEL, J. Květy z nahořklého dřeva. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2000. ISBN 80-204-0884-3.

SKÁCEL, J. Metličky. Vyd. 2., Ve Vyšehradu, 2011. ISBN 978-80-7429-162-3.

SKÁCEL, J. Naděje s bukovými křídly. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1983.

Skácel, J. Odlévání do ztraceného vosku, 1. vydání, Brno, Blok, 1984.

SKÁCEL, J. Pohádka o velikém samovaru. 1. vyd. Praha: SNDK, 1961.

SKÁCEL, J. Proč ten ptáček z větve nepadne. Praha: Albatros, 1997.

SKÁCEL, J. Překrásná je nepotřeba nářku: výbor z veršů. 1. vyd. Třebíč: Blok, 2006. ISBN 80-86868-17-6.

SKÁCEL, J. Smuténka. 3. vyd. Praha: Práce, 1990. ISBN 80-208-0033-6.

SKÁCEL, J., OPELÍK, J. *Třináctý černý kůň*. 3. vyd. Praha: Blok, 2010. ISBN 978-80-86868-31-8.

Sekundární literatura

BEDNÁŘOVÁ, Jana. *Literární výchova v podmínkách školní edukace*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008.

BLAHYNKA, M. *Čeští spisovatelé 20. století: Slovníková příručka*. 1. vyd. Praha: ČS, 1985.

DESNOS, Robert. *Zpěvobajky a květomluva*. 1. vyd. Přeložil Kamil BEDNÁŘ. Praha: Aventinum, 1991. ISBN 80-85277-20-4.

KOŽMÍN, Z. *Bílá žízeň*. Třebíč: FiBox, 1993.

KOŽMÍN, Z. *Skácel*. 3., dopl. vyd. Brno: Jota, 2006.

KŘIVÁNEK, V. *Kolik příležitostí má báseň: kapitoly z české poválečné poezie 1945-2000*. Vyd. 1. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-227-5.

MORGENSTERN, Christian. *Šibeniční písně*. 2. vyd. Přeložil Egon BONDY, editor Martin MACHOVEC, ilustroval Dora DUTKOVÁ. Praha: Labyrint, 2010. ISBN 978-80-85935-49-3.

OPELÍK, J. *Skácelovo erbenovství*. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity 48*, Řada literárněvědná bohemistická, č. 2, Brno 1999.

SKÁCEL, Jan. *O slunovratu: ... o tom co bývalo a znovu kdysi bude*. Brno: Indies Records, 2004, 1 videodisk (DVD).

SKÁCEL, J., FRIED, J. *Vzájemná korespondence*. Praha: Lidové noviny, 2001. ISBN 80-7106-485-8.

SLÁDEK, Josef Václav. *Zlaté slunce, bílý den: Výbor z díla*. 1. vyd. Praha: SNDK, 1966.

SULOVSKÁ, J. *Škola a poezie na konci 20. století*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002.

ŠTUKAVEC, L. *K syntaktické výstavbě volného verše a její formálně estetické relevanci*. In: *Teorie verše. 1. Sborník brněnské versologické konference*, 13. -16. května 1964. 1. vyd. Brno. UJEP 1966.

VALIŠOVÁ, Alena. Pedagogika pro učitele. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Editor
Hana KASÍKOVÁ. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3357-9.

Internetové zdroje

Český rozhlas. [vid. 18. 4. 2016] Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/brno/upozornujeme/_zprava/zivotopisy-jan-skacel—652054

Hradišťan: O slunovratu [online]. [vid. 15. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.hradistan.cz/diskografie/o-slunovratu>

Národní ústav pro vzdělávání. *Aktuální platné znění RVP ZP*. [online]. Aktualizováno 29. 3. 2013 [vid. 18. 10. 2015] Dostupné z <http://www.nuv.cz/file/318/>.

O slunovratu. [vid. 18. 4. 2016] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1029687794-slunovrat/30026536120/>

Čítanky

Alter

HORÁČKOVÁ, Miroslava a Hana STAUDKOVÁ. Literární výchova 6. Vyd. 1. Všeň: Alter, 1998. ISBN 80-85775-87-5.

BRADÁČOVÁ, Lenka. Čítanka 6. Vyd. 1. Všeň: Alter, 1998. ISBN 80-85775-74-3.

LÍSKOVCOVÁ, Marta a Lenka BRADÁČOVÁ. Čítanka 7. Vyd. 3. Všeň: Alter, 2014. ISBN 978-80-7245-291-0.

HORÁČKOVÁ, Miroslava a Hana REZUTKOVÁ. Čítanka 8. Vyd. 1. Všeň: Alter, 2000. ISBN 80-7245-009-3.

Fraus

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava a Eva BERÁNKOVÁ. Čítanka 6: učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2003. ISBN 80-7238-248-9.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava a Eva BERÁNKOVÁ. Čítanka 7: učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2004. ISBN 80-7238-323-X.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava a Monika STEHLÍKOVÁ. Čítanka 8: učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2005. ISBN 80-7238-422-8.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava a Monika STEHLÍKOVÁ. Čítanka 9: učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2006. ISBN 80-7238-539-9.

Fragment

MĚCHUROVÁ, Albína, Jiří ŽÁČEK a Marie HANZOVÁ. Čítanka: pro 6. ročník ZŠ a pro primu osmiletého gymnázia. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 1997. ISBN 80-7200-121-3.

HANZOVÁ, Marie, Jiří ŽÁČEK a Albína MĚCHUROVÁ. Čítanka pro 7. ročník základní školy a sekundu osmiletého gymnázia. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 1998. ISBN 80-7200-121-3.

HANZOVÁ, Marie a Jiří ŽÁČEK. Čítanka pro 8. ročník základní školy a tercie víceletého gymnázia. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 1998. ISBN 80-7200-121-3.

HANZOVÁ, Marie a Jiří ŽÁČEK. Čítanka pro 9. ročník základní školy a kvartu víceletého gymnázia. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 1999. ISBN 80-7200-282-1.

Fortuna

ČEŇKOVÁ, Jana, Helena MARINKOVÁ a Jaroslava SOLFRONKOVÁ. Čítanka pro 6. ročník základní školy. 1. vyd. Ilustroval Václav KABÁT. Praha: Fortuna, 1995. ISBN 80-7168-253-5.

ČEŇKOVÁ, Jana, Kateřina DEJMALOVÁ a Helena MARINKOVÁ. Čítanka pro 7. ročník základní školy a pro odpovídající ročníky víceletých gymnázií. 1. vyd. Ilustroval Václav KABÁT. Praha: Fortuna, 1996. ISBN 80-7168-331-0.

ČEŇKOVÁ, Jana, Anna JONÁKOVÁ a Helena MARINKOVÁ. Čítanka pro 8. ročník základní školy a pro odpovídající ročníky víceletých gymnázií: učebnice zpracovaná podle osnov vzdělávacího programu Základní škola. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1998. ISBN 80-7168-526-7

ČEŇKOVÁ, Jana. Čítanka pro 9. ročník základní školy a pro odpovídající ročníky víceletých gymnázií. 1. vyd. Ilustroval Gabriel FILCÍK. Praha: Fortuna, 1998. ISBN 80-7168-580-1.

Prodos

DOROVSKÁ, Dagmar a Vlasta ŘEŘICHOVÁ. Čítanka 6. Olomouc: Prodos, c1998. ISBN 80-7230-018-0.

DOROVSKÁ, Dagmar a Vlasta ŘEŘICHOVÁ. Čítanka 7. Olomouc: Prodos, c1998. ISBN 80-7230-037-7.

DOROVSKÁ a ŘEŘICHOVÁ. Čítanka 8. Olomouc: Prodos, 2015. ISBN 978-80-7230-172-0.

DOROVSKÁ, Dagmar a Vlasta ŘEŘICHOVÁ. Čítanka 9. Olomouc: Prodos, 2001. ISBN 80-7230-102-0.

SPN

SOUKAL, Josef. Čítanka 6: literární výchova pro 6. ročník základní školy a pro odpovídající ročník víceletých gymnázií : učebnice zpracovaná podle osnov vzdělávacího programu Základní školy. 1. vyd. Praha: SPN, 1997. ISBN 80-85937-85-9.

SOUKAL, Josef. Čítanka 7: literární výchova pro 7. ročník základní školy a pro odpovídající ročník víceletých gymnázií : učebnice zpracována podle osnov vzdělávacího programu Základní škola. 1. vyd. Praha: SPN, 1997. ISBN 80-85937-55-7

SOUKAL, Josef. Čítanka 8: literární výchova pro 8. ročník základní školy a pro odpovídající ročník víceletých gymnázií. 2. vyd. Ilustroval Eva HEŘMANSKÁ. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2002. ISBN 80-7235-181-8.

SOUKAL, Josef. Čítanka 9: Literární výchova pro 9. ročník základní školy a pro odpovídající ročník víceletých gymnázií. 1. vyd. Ilustroval Zdeněk FILIP. Praha: SPN, 1996. ISBN 80-85937-28-X.

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Seznam zdrojů uváděných v kapitole Rysy Skácelovy poezie a Motivy Skácelovy poezie

Příloha č. 2 - Řešení pracovních listů

Příloha č. 3 - Básně dalších autorů (návrh hodiny č. 1)

Příloha č. 4 - Materiál k pracovnímu listu č. 4

Příloha č. 5 - Materiál k pracovnímu listu č. 8

Příloha č. 6 - Materiál k pracovnímu listu č. 8

Příloha č. 1

Seznam zdrojů uváděných v kapitole Rysy Skácelovy poezie a Motivy Skácelovy poezie

SKÁCEL, Jan. Básně. 1. vyd. Brno: Blok, 1996. ISBN 80-7029-124-9.

SKÁCEL, J. Básně pro děti. Vyd. 1. Brno: Blok, 1996.

SKÁCEL, J. Co zbylo z anděla. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1960.

SKÁCEL, J. Dávné proso. 1. vyd. Brno: Blok, 1981.

SKÁCEL, J. Hodina mezi psem a vlkem. 1. vyd. Praha: ČS, 1962.

SKÁCEL, J. Kdo pije potmě víno. 1. vyd. Brno: Blok, 1988.

SKÁCEL, J. Kolik příležitostí má růže. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1957.

SKÁCEL, J. Metličky. Vyd. 2., Ve Vyšehradu, 2011. ISBN 978-80-7429-162-3.

SKÁCEL, J. Naděje s bukovými křídly. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1983.

SKÁCEL, J. Odlévání do ztraceného vosku, 1. vydání, Brno, Blok, 1984.

SKÁCEL, J. Smuténka. 3. vyd. Praha: Práce, 1990. ISBN 80

Příloha č. 2

Řešení pracovního listu č. 1

Básník Jan Skácel složil několik básniček k ilustracím Josefa Čapka. Vinou nešikovného šotka se však pomíchaly názvy básniček a jejich ilustrace. Vypracujte následující úkoly a pomozte šotkovi napravit škodu, kterou napáchal.

1. **Přečtěte si básničky. Z nabídky názvů přiřaďte k básním jejich správné názvy. Napište je na volný řádek nad verši.**
2. **Prohlédněte si tři ilustrace Josefa Čapka. Každá patří k jedné básničce. Zkuste je správně přiřadit. Ke každé básničce napište číslo obrázku.**

Názvy básní:

Moudrý pták

Tohle draci nedovedou

Zmýlená neplatí

Na volný řádek nad každou básničkou napište její správný název z nabídky:

Tohle draci nedovedou

1

Vypadá jako drak, a není,
ještěrka je to na kameni.

Když po ní sáhneš, cukne prudce
a ocásek ti nechá v ruce.

Ještěrky nejsou jako draci,
ocásky mají odkládací.

Moudrý pták

2

Náramně moudrý pták je sova
a marně pro ni hledám slova.

Docela nevšímá si lidí,
ačkoliv potmě dobře vidí.

Ve dne jí bývá dlouhá chvíle,
je učená a nosí brýle.

Všelicos probíhá jí v mysli
a nikdo neví, co si myslí.

Co nepálí ji, nezebe,
nechá si moudře pro sebe.

Zmýlená neplatí

3

Komínem jak by prolézala
a měla kožich plný sazí,
je tato velká černá kočka,
co se tu na obrázku plazí.

Pořádně by se ovšem zmýlil,
kdo zavolal by: Pojď sem, čiči!
Puma je šelma kočkovitá,
zvyky má ale nekočičí.

Prohlédněte si následující ilustrace a rozhodněte, ke kterým básničkám patří. Číslo obrázku napište vždy k básničce.

Zahrajte si na Jana Skácela.

K obrázku kosa zkuste vymyslet krátkou básničku alespoň o 4 verších:

Kos a žížala

Kos černý k obědu žížalu hledá,

žížala hbitá jen tak se nedá.

Nakonec pláchne, zůstane živá,

kosovi nic nezbyde, tak si jen zpívá.

Řešení pracovního listu č. 2

Jan Skácel - JAKÉ MÁ RYBA I

Pod mostem plují němé rybí RYBY
a dopouští se hrubé chyby,
kdo pravopisem hrdě zhrdá.

Ve slově ryby i jsou tvrdá,
jedno y ovšem správně chybí
7 1 3 3 5 2
v polévce, jíž se říká rybí.

Kdo se chce vyvarovat chyby,
5 5 2 1
napsati musí: němé ryby.

1. **Zahrajte si na učitele** – najděte pravopisné chyby v básničce, podtrhněte je a opravte.
2. **V podtržených verších určete slovní druhy.**
3. **U tučně vyznačených slov v básničce určete mluvnické kategorie.**

rybí – 6. pád, číslo jednotné, rod ženský, druh měkký, vzor jarní

ryby - rod ženský, číslo množné, 1. pád, vzor žena

4. **Vymyslete větu, ve které použijete tvar ryby a větu, ve které použijete tvar rybí.**

Každý rok máme o Vánocích na talířích ryby.

Tatínkovi se v krku zasekla rybí kostička.

5. **Jaký je význam slovesa „zhrdat“?** Co autor Jan Skácel myslel dvojverším „*a dopouští se hrubé chyby, kdo pravopisem hrdě zhrdá*“? Jaké z toho pro nás plyne ponaučení?

Neměli bychom pohrdat pravopisem, měli bychom se mu dostatečně věnovat, abychom nedělali pravopisné chyby.

6. **Doplňte i/y v další básničce o rybách Jana Skácela:**

To jenom ryby dovedou

Jan Skácel

Candát, kapr a ti druzí,
v bystré vodě hbití pstruzi,
podoustve a bělice,
plavou velmi velice.
po proudu i proti plavat.

Ryby nejsou jako lidi
a dovedou hned v tu chvíli,
ve které se narodily,
ploutvemi patřičně mávat,

7. Hádanka

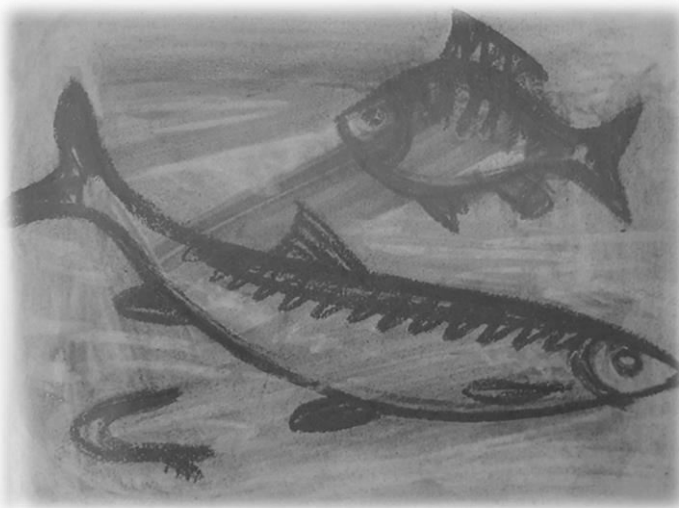
Jan Skácel

Hádanka malá jako HRÁŠEK,
ať PŘIHLÁSÍ SE, kdo to ví:

proč vlastně mají ryby PLOUTVE,
proč nejsou vůbec bez PLOUTVÍ?

Ty PLOUTVE nejsou pro nic za nic
a slouží rybám jako vesla,

aby se rybám hezky plulo,
aby je MODRÁ voda nesla.

Poznáte, kdo je autorem ilustrací k básním, se kterými jsme se dnes setkali?

JOSEF ČAPEK

Řešení pracovního listu č. 3

USPÁVANKA S JEDNONOHEM A STONOŽKOU

Jan Skácel

Jednonoh a stonožka
byli spolu na výletě
jednou v létě,
jednou v létě,
jednou v létě v neděli,
a co všechno viděli:

Podél cesty jabloně,
tolik jablek,
tolik jablek
leželo pod stromy v trávě,
obilí už vymetalo,
plné chrp,
a létal rorýs,
léto bylo v plné slávě,
ticho padlo na motýly,
na lukách se pásly krávy,
peří rozkládali pávi,
vážky v letu vodu pily.

1. Najděte v ukázce alespoň tři slova, ve kterých je krátká i dlouhá samohláska.

výletě, obilí, podél

2. Vypište slova, ve kterých dochází ke spodobě znělosti. Do hranatých závorek napište jejich výslovnost.

jednonoh – [jednonoch]

stonožka - [stonožka]

všechno - [fšechno]

rozkládali - [roskládali]

vážky - [váški]

3. Je v ukázce slovo, ve kterém je slabikotvorné r nebo l? Napište ho: **CHRP**

4. Slovo v „letu“ převed'te do 1. pádu. Má toto slovo svoji dvojici, která se stejně vyslovuje, ale jinak píše? Vymyslete s každým tvarem jednu větu.

let – led

Je mi už patnáct let.

Na zamrzlém rybníce byl silný led.

5. Rozhodněte, zda jsou následující tvrzení pravdivá:

Písmeno „r“ ve slově krávy je slabikotvorné.	ANO – <u>NE</u>
Hlásky b, v, d, d', z, ž, g, h jsou párové znělé.	<u>ANO</u> – NE
Spisovná výslovnost slova „jablko“ je [jabko].	ANO – <u>NE</u>
Hlásky r, l, m, n, ň, j jsou jedinečné znělé.	<u>ANO</u> – NE

6. Uveďte slova, která se skládají pouze ze souhlásek:

smrk, smrt, krk, vrt

Řešení pracovního listu č. 4

BÁSEŇ	DRUH RÝMU	SCHÉMA
<p><u>Hádanka</u> Jak rozeznáme otakárka od modré chrpy v obilí? Motýl je kvítí, které létá když nelítají motýli</p>	STŘÍDAVÝ RÝM	abab
<p><u>První sníh</u> Domeček, louka, strom a děti, a vločka sněhu letí, letí a nedoletí, malá je, než spadne na zem, roztaje</p>	SDRUŽENÝ RÝM	aabb
<p>veverka pro ni oříšky nastřádal les za celé léto a přijde zima doba je to kdy hlad se šplhá do výšky</p>	OBKROČNÝ RÝM	abba
<p><u>Kulatý svět</u> Co kulaté je, to se koulí, brambory, mráčky, taky míč, za kopec skutálí se slunce a už tu není, už je pryč</p>	PŘERÝVANÝ RÝM	abcb

1. Doplňte rým do dvojice:

noha- boha, stuha

daří- vaří, maří

rým- šprým, smím

kdyby- ryby, chyby

ráno- hráno, psáno

tichý- břichy, mnichy

svítí- kvítí, štítí

sází- hází, frází

2. Vymyslete libovolné **čtyřverší**, ve kterém použijete **střídavý rým** a také alespoň **4 slova z úkolu č. 1 (noha, rým, ráno, svítí, daří, kdyby, tichý, sází):**

Když mě ráno bolí noha,
ale slunce krásně svítí,
daří se mi nebýt strohá,
rýmy sázím jako kvítí.

3. Přečtěte si následující báseň. Posledních pět veršů se ztratilo. **Dokončete proto báseň místo Jana Skácela.** Jaký byste jí dali název? Porovnejte s originálem.

SLADKÝ SEN

Pole jsou zoraná a hnědá
a brázdy rovné jako klády
z nugátu nebo z čokolády.
Dětem to ovšem spáti nedá
a často se jim v noci zdává,
že z marcipánu je i tráva
a stromy ze sladkého dříví.
Ráno probudí se a diví,
že skutečnost je zcela jiná.

I když by děti byly rády,
svět vůbec není z čokolády
a ani pole, tráva, hlína.
Kdyby svět sladký byl a jedlý,
tak by ho lidé dávno snědli.

Řešení pracovního listu č. 5

Mrtví

Jan Skácel

Stále jsou naši mrtví s námi
A nikdy vlastně nejsme sami

A přicházejí jako stíny
Ve vlasech popel kusy hlíny

Tváře jakoby rozmazané
A přece jen je poznáváme

Po chrpách které kvetly loni
slabounce jejich ruce voní

Tiše mne zdraví jako svého
hrbáčka času přítomného

1. Jaké je téma básně?

Ústředním tématem je smrt.

2. Jak autor k tématu smrti v básni přistupuje?

Vnímá ji jako přirozenost. Naši blízcí nás vlastně ani po smrti neopouštějí, jsou naší součástí, nezapomínáme na ně.

3. Víte, jak k smrti přistupují křesťané? Jak je smrt vnímána v jiných náboženstvích?

Křesťané ve smrti nevidí věčný konec, věří v posmrtný život, v setkání s Kristem po smrti. Východní náboženství, např. buddhismus, hinduismus, věří v reinkarnaci.

4. Jak se nazývá svátek, kdy uctíváme zemřelé? Má svůj lidový název? Na který den v roce připadá?

Památka zesnulých, lidově Dušičky. Připadá na 2. listopadu.

5. Vymyslete co nejvíce frází a idiomů, ve kterých je obsaženo slovo smrt. Vysvětlete jejich význam.

Na život a na smrt - až do konce svých sil

Mít smrt na jazyku – být blízko smrti

Být synem smrti – říkat si o nepříjemnosti

Jít na smrt – stát před velmi nepříjemnou událostí, zkouškou, nebýt si jistý jejím kladným výsledkem

Zahrávat si se smrtí – příliš riskovat

- 6. Nyní si poslechnete tuto zhudebněnou báseň Jana Skácela. Vymyslete, jak by vypadal videoklip k této zhudebněné básni.**

Řešení pracovního listu č. 7

Skupina č. 1

Vlastní název básně:

Původní název básně: **VTEŘINA V LEDNU**

Autor: Jan Skácel

A den je tichý, křehký jako skořápka.
Uvnitř je slunce, také celé bílé.

I sníh je bílý, stromy, střechy, sníh.
I tato vteřina, i tato bílá chvíle.

Vypracujte následující úkoly:

1. Vysvětlete symboliku bílé barvy v básni.

Celá krajina je pokrytá bílým sněhem – stromy i střechy. Bílá barva symbolizuje čistotu, nedotčenost, zázračnou chvíli, bílý nepopsaný list, jako když člověk přichází na svět, vše je nové. Tak i příroda na začátku roku spí pod sněhovou peřinou a teprve se připravuje na zázračnou chvíli probouzení.

2. Najděte v básni přirovnání, vysvětlete jeho význam.

Den je křehký jako skořápka – zimní krajina je křehká, ještě spí, slunce je také ještě slabé, je však příslibem pomalu přicházejícího jara. Zároveň slouží jako ohraničení dne.

3. O který rým se v básni jedná? Napište jeho schéma. Které další rýmy znáte?

V básni je rým přerývaný. Jeho schéma je abcb. Další rýmy – střídavý (abab), sdružený (aabb), obkročný (abba).

Skupina č. 2

Vlastní název básně:

Původní název básně: **STOPADESÁTÝ SONET O JARU**

Autor: Jan Skácel

Jaro tak křehké
až se světlo láme
pomalu
slimáčími růžky

se odhodlává tráva
listí má prsty
k zemi svěšené
a ráno nepřestává

po celý den
a trvá přes půlnoc
a do poslední chvíle

na větvi hlohu
zpívá v dešti kos
a šílený je.

Vypracujte následující úkoly:

- 1. O který lyrický útvar se jedná? Jaká je struktura tohoto útvaru?**

Sonet - 14 slok rozdělených do veršů dle schématu 4-4-3-3

- 2. Podtrhněte v básni důkazy o tom, že se jedná o samotný začátek jara. Spojení vysvětlete.**

Jaro je křehké – příroda se teprve probouzí k životu po zimě, ještě není silná
Slimáčími růžky se odhodlává tráva - nová tráva velmi pomalu raší ze země, teprve se probouzí k životu
Listí má prsty k zemi svěšené – stromy jsou ještě bez listí, jsou teprve v rozpuku

- 3. Jak byste vysvětlili poslední trojverší básně?**

Poslední trojverší značí mláďata, která se na jaře rodí. Šílený zpěv kosa ohlašuje přicházející jaro.

Skupina č. 3

Vlastní název básně:

Původní název básně: **KRÁTKÝ POPIS LÉTA**

Autor: Jan Skácel

Požáry Ze čtyř stran hoří léto
Omamně kvetou akátové háje
zelená duše vína doutná na vinicích
krvácí vlčí máky v obilí

Přichází tma
a po stříbrném mostě kráčí luna

Svět je jak chleba vytažený z pece
a noc ujídá

vlaštovky hbité rovnou nití
studánky k nebi přišívají
rovný je den a slunce svítí
na rovné léto v rovném kraji

Vypracujte následující úkoly:

1. Jaká je nálada básně?

Veselá, optimistická

2. Najděte v básni a) metaforu, b) přirovnání. Vysvětlete jejich význam.

a) metafora - *krvácí vlčí máky v obilí* - metafora, přenášení na základě podobnosti – vlčí máky mají barvu krve

b) přirovnání - *svět je jak chleba vytažený z pece* – léto je horké, stejně jako chléb vytažený z pece, který navíc symbolizuje výsledný produkt po žních, které patří k období pozdního léta. Chléb představuje svět, který přechází pomalu do období podzimu, tedy se krátí dny, tma nastává dříve, proto navazuje verš “a noc ujídá”

3. Podtrhněte v básni důkazy o tom, že se blíží období podzimu. Pokuste se jednotlivá spojení vlastními slovy vysvětlit.

Zelená duše doutná na vinicích – dozrávají hrozny, blíží se vinobraní, které patří k podzimu
Noc ujídá – dny se krátí, nastává dříve tma

Tma a měsíc přicházejí po stříbrném mostě - přichází podzim, mění se čas, dříve se stmívá

Skupina č. 4

Vlastní název básně:

Původní název básně: **SONET O LÁSCE A MODRÉM PORTUGALU**

Autor: Jan Skácel

A bývalo i hrozně na vinici
Na věky sami Černé hlavy vína
ležely s'até lidský život byl
peronospora marná prašivina

A přece láska jako modrá skalice
ta krásná dřina k uzoufání
nás zachránila Dozrál vinohrad
pod tíhou hroznů čas se sklání

Zas konec léta Zas je blízko k vínu
a čistý vítr zpívá o podzimu
tak jako tenkrát dávno kdysi

Ať život sklání se či nesklání
dny lásky jsou jak sklepy ve stráni
lisovny s dubovými lisy

Vypracujte následující úkoly:

- 1. O který lyrický útvar se jedná? Jaká je struktura tohoto útvaru?**

Sonet - 14 slok rozdělených do veršů dle schématu 4-4-3-3

- 2. Najděte v básni spojení, ve kterých se vyskytuje nějaká barva, a vysvětlete její symboliku v souvislosti s básní.**

Černé hlavy vína – symbol zkázy. *Bývalo hrozně na vinici*, hrozny opadaly na zem, nebylo už možné je zpracovat. Peronospora ničí rostliny, je pro ně nepříjemná jako prašivina pro člověka.

Láska jako modrá skalice – modrá barva symbolizuje uspokojení, klid, věrnost, oddanost či tradici. Modrá skalice se rovněž používá pro ochranu révy před škůdci a nákazou, mimo jiné také před peronosporou. Láska tedy ochrání člověka před zkázou, stejně jako modrá skalice révu před peronosporou.

Modrý portugal – odrůda vína – předjímá jeden z motivů básně – pěstování révy, uzrávání plodů vína, vinobraní

3. Jak chápete význam básně? Zkuste spolužákům vlastními slovy říci, o čem podle vás je.

Lidský život je přirovnáván k hroznům, které popadaly na zem, protože se o ně nikdo nestaral, byly napadeny peronosporou. Stejně jako člověk může být napaden prašivinou. Ukazuje se tak marnost života, jsme v něm na věky sami. Dokud nás však nezachrání láska, stejně jako modrá skalice révu vinnou. Plody révy, stejně jako plody života, oceníme na podzim. Z hroznů se stává víno, podzim života zase symbolizuje stáří, kdy člověk přemítá nad tím, co v životě dokázal, co „uzrálo“.

Řešení pracovního listu č. 8

Ukázka č. 1

Karneval

Už sa fašank krátí,
už sa nenavráti,
jemine, domine.

Zhusta, chlapci, zhusta,
konec masopusta,
jemine, domine.

Staré baby plačů, héj,
že sa nevyskáčů, héj.

Fašanku, fašanku s červenými fúsy,
aj ten čert bachratý tancovat musí.

Jemine, domine, masopust pomine,
jemine, domine, masopust pryč.

1. Podtrhněte všechna slova, která podle vás nepatří do spisovné češtiny.
2. Co znamenají následující slova?

fašank – MASOPUST

nevyskáčů – NEZATANČÍ

fúsy – VOUSY

bachratý – MAJÍCÍ VELKÉ BŘICHO

3. Dokážete vysvětlit původ zvýrazněných slov v básni „jemine, domine“?

Jedná se o citoslovce, z latinského Jesu domine (= Kriste pane), spojení s křesťanstvím

4. Ve které roční době se ukázka odehrává? Co víte o masopustu?

Na přelomu zimy a jara – masopust má kořeny v křesťanství – jedná se o dobu mezi Vánoce a Velikonocemi, postní dobou (ta začíná na Popeleční středě).

5. Ze které oblasti nářečí pochází?

Moravskoslovenské (východomoravské).

Ukázka č. 2

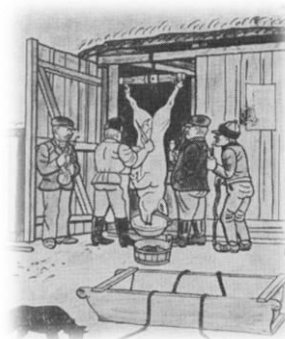
Jan Skácel - Čas zabijaček

Strýc Vybíral si kožuch oblékli
a za pás zastrčili rožek.
Dech stoupá od úst jako bílý mrak,
zacinkaly ocílky a zazvonily nože.

Už čas je, už je čas, už pod nohama praská
tenounký led na noční kaluži.
V komoře básník slivovici pije,
ťuká si s kmocháčky
na lásku, na růži.

Ač všechny keře přikryty jsou slámou,
růžička bílá přes noc rozkvetla.
Na okně zamrzlém mráz utrl ji ve tmě
a místo do vázy staví ji do světla.
Jaké je ráno, ráno za dědinou!

Krystalky jíní září na slunci
a bosou nohou přes rybník mráz jde.
Jaké je ráno, ráno za dědinou,
a jaké nebe,
chladné, veliké.

1. **Podtrhněte v textu nářeční tvary.**

2. **Co znamenají následující slova?**

kožuch – KOŽICH

rožek – ROH, NA KTERÝ SE NATAHUJÍ STRÍVKA NA JITRNICE

ocílky – JEJICH POMOCÍ SE OSTŘÍ NOŽE

kmocháčky – KMOTRY

3. **Do jakého ročního období spadá podle ukázky čas zabijaček? Srovnejte s událostí v ukázce č. 1.**

První ukázka se odehrává na přelomu zimy a jara. Čas zabijaček spadá dle ukázky do období zimy, pozdního podzimu či brzkého jara.

4. **Ve které denní době se podle textu zabijačka odehrává? Demonstrujte na textu.**

Ráno - Jaké je ráno, ráno za dědinou.

Doplňující otázky a úkoly:

1. Už jste se někdy zúčastnili karnevalu nebo zabijačky? Popište spolužákům své zážitky.
2. Která z ukázek patří do lidové slovesnosti? Své rozhodnutí zdůvodněte.

První ukázka – nemá autora, je anonymní.

3. Které další vrstvy nespisovné češtiny znáte?

Viz úkol č. 4 (níže).

4. Následující slova zařaďte do sloupečků dle skupiny, do které patří:

aj, bajle, chodijó, póvl, kanár, fuga, okurek, čachrovat, bedna, sardel, šmírák, bo, laborky, cmunda, benga, koloťuk, šumlovat

Nářečí

aj - také

chodijó - chodí

okurek - okurka

bo - nebo

cmunda – bramborák

Argot

póvl – brak, bezcenná věc

čachrovat – podvádět

šmírák – špeh

benga – policisté

Slang

bajle – pěťka (škola)

kanár – drtivá prohra (sport)

fuga – skladba v hudbě (hudba)

bedna – stupně vítězů (sport)

sardel – pěťka (škola)

laborky – laboratorní práce (škola)

koloťuk – zaměstnanec drah, který kontroluje technický stav vlaků (dráhy)

šumlovat – mluvit nesrozumitelně (divadlo)

Příloha č. 3

Básně dalších autorů (návrh hodiny č. 1)

Sova

Josef Václav Sládek

Sovička mrzutá
sedí a nedutá,
jen se mračí;
květy ji neblaží,
slunce ji překáží,
I zpěv ptačí.

Sovička mrzutá
sedí a nedutá
za den celý;
poslyšte písničku,
snad paní sovičku
rozveselí:

„Sovičko mrzutá,
kdo ani nedutá,
sedí v tichu,
na radost' mrzí se,
a na svět mračí se,
ten je k smíchu!"

Sovička mrzutá
sedí a nedutá
ani slova. —
Zpívejte celý den,
ona se mračí jen;
— vždyť je sova!

Ještěrka

Robert Desnos

Ještěrka ze skalín,
ze starých zdí
se plazí do malin,
trávy a kapradí.

Jazýček maličký
vystřelí z tlamičky,
ocáskem mrskne hbitě,
mžouráním vystraší tě.

Ještěrka lesklá modravě,
malý zelený drak,
fialová jak v bouři mrak,
třpytí se - démant na trávě !

Příloha č. 4

Materiál k pracovnímu listu č. 4

STŘÍDAVÝ RÝM	abab
SDRUŽENÝ RÝM	aabb
OBKROČNÝ RÝM	abba
PŘERÝVANÝ RÝM	abcb
STŘÍDAVÝ RÝM	abab
SDRUŽENÝ RÝM	aabb
OBKROČNÝ RÝM	abba
PŘERÝVANÝ RÝM	abcb
STŘÍDAVÝ RÝM	abab
SDRUŽENÝ RÝM	aabb
OBKROČNÝ RÝM	abba
PŘERÝVANÝ RÝM	abcb
STŘÍDAVÝ RÝM	abab
SDRUŽENÝ RÝM	aabb
OBKROČNÝ RÝM	abba
PŘERÝVANÝ RÝM	abcb

Hádanka

Jak rozeznáme otakárka
od modré chrpy v obilí?
Motýl je kvítí, které létá
když nelítají motýli

První sníh

Domeček, louka, strom a děti,
a vločka sněhu letí, letí
a nedoletí, malá je,
než spadne na zem, roztaje.

veverka pro ni oříšky
nastřádal les za celé léto
a přijde zima doba je to
kdy hlad se šplhá do výšky

Kulatý svět

Co kulaté je, to se koulí,
brambory, mráčky, taky míč,
za kopec skutálí se slunce
a už tu není, už je pryč

Příloha č. 5

Materiál k pracovnímu listu č. 8

Dej mouku ze mlejna na vozejk.

To je hodnej strejc.

Dé móku ze mléna na vozék.

To je hodné stréček.

Dej mouku ze mlejna na vozejk.

To je hodnej strejc.

Dé móku ze mléna na vozék.

To je hodné stréček.

Dej mouku ze mlejna na vozejk.

To je hodnej strejc.

Dé móku ze mléna na vozék.

To je hodné stréček.

Dej mouku ze mlejna na vozejk.

To je hodnej strejc.

Dé móku ze mléna na vozék.

To je hodné stréček.

Dej mouku ze mlejna na vozejk.

To je hodnej strejc.

Dé móku ze mléna na vozék.

To je hodné stréček.

Dej mouku ze mlejna na vozejk.

To je hodnej strejc.

Dé móku ze mléna na vozék.

To je hodné stréček.

Dej mouku ze mlejna na vozejk.

To je hodnej strejc.

Dé móku ze mléna na vozék.

To je hodné stréček.

Dej mouku ze mlejna na vozejk.

To je hodnej strejc.

Dé móku ze mléna na vozék.

To je hodné stréček.

Příloha č. 6

Materiál k pracovnímu listu č. 8

